

***Pilot workshop voor basisschoolkinderen met als thema:
diergedrag***

**Afstudeerproject HAS Den Bosch, onderdeel van KIGO-project Educatie en
Dierenwelzijn**

Opdrachtgever: Reineke Hamleers namens Dierenbescherming Limburg
(KIGO-project Educatie & Welzijn)

Begeleidende
docenten: Manon de Kort
Nina Leenders

Projectteam: Stephanie van Aerle
Annika van Roon
Sandra de Rooy

Plaats: Den Bosch

Datum: Januari 2011

Voorwoord

Dit rapport is onderdeel van de afstudeeropdracht van drie studenten van de opleiding Dier- en veehouderij aan de HAS Den Bosch. Deze opdracht wordt uitgevoerd voor de Dierenbescherming Limburg en betreft een pilot workshop voor het Dierenwelzijnscentrum te Limburg.

Wij willen met name Reineke Hamелеers van de Dierenbescherming Limburg bedanken voor de prettige samenwerking. Daarnaast willen wij Manon de Kort en Nina Leenders bedanken voor de begeleiding bij deze opdracht.

's-Hertogenbosch, 2011

Stephanie van Aerle

Sandra de Rooij

Annika van Roon

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Inleiding	4
2. Behoefteteonderzoek basisscholen.....	5
2.1 Het behoefteteonderzoek	5
2.2 Resultaten van het behoefteteonderzoek.....	5
2.2.1 Uitstapjes basisscholen	5
2.2.2 Belang van dierenwelzijn in het lesprogramma voor basisschoolkinderen	6
2.2.3 Workshops Dierenwelzijnscentrum	6
2.3 Pilot.....	7
3. Opbouw pilot met thema: diergedrag.....	8
3.1 Communicatie tussen dieren en dier en mens.....	8
3.2 Natuurlijk gedrag dieren.....	8
3.3 Dieren benaderen en aanhalen	8
3.4 Training van dieren.....	9
4. Inhoud pilot per groep	10
4.1 De invulling van de workshop voor groep 1 t/m 3	11
4.2 De invulling van de workshop voor groep 4 t/m 6	14
4.3 De invulling van de workshop voor groep 7 & 8	17
5. Aanbeveling uitvoering pilot	20
Bronnenlijst	21
Bijlage 1 Antwoorden behoefteteonderzoek	24
Bijlage 2 Informatiemap educatiemedewerker	27
Bijlage 3 Gedragsboekje	55

1. Inleiding

Dierenwelzijn speelt tegenwoordig een steeds grotere rol in de maatschappij. In Limburg wordt het eerste dierenwelzijnscentrum opgericht. In dit centrum staat het welzijn van dier en mens centraal. In het centrum zullen verschillende diensten worden aangeboden zoals een asiel, gedragstherapie, kliniek en dierenpension. Daarnaast is er veel aandacht voor educatie en voorlichting. Kinderen leren, op school of in het centrum, al vroeg hoe ze respectvol met dieren om kunnen gaan en wat de rol van dieren in onze maatschappij is. Deze pilot workshop is opgezet om te zien hoe de kinderen reageren op de workshop diergedrag en hoe deze workshop het beste kan worden afgestemd op de doelgroep. Daarnaast maken de kinderen op deze manier vast kort kennis met het dierenwelzijnscentrum en één van de thema's van het centrum: diergedrag.

In hoofdstuk twee wordt het behoefteonderzoek besproken dat is uitgevoerd onder zes basisscholen in Limburg. Uit dit onderzoek blijkt welke waarden basisscholen hechten aan externe educatieve activiteiten en in welke onderwerpen omtrent dierenwelzijn zij het meest geïnteresseerd zijn.

In hoofdstuk drie wordt de opbouw van de pilot workshop besproken. Hierin komt naar voren welke onderwerpen terug zullen komen in de workshop van elke groep.

In hoofdstuk vier is de exacte inhoud van de workshop beschreven. Per groep wordt aangegeven wat er nodig is voor de workshop, hoeveel tijd er nodig is voor elke opdracht, het doel van de opdracht en in welke werkvorm de opdracht uitgevoerd wordt. Vervolgens worden de opdrachten beschreven en wordt er verwezen naar de te behandelen theorie. Een informatiemap voor de educatiemedewerker en informatie voor kinderen in de vorm van een gedragsboekje kunnen worden terug gevonden in de bijlagen.

In hoofdstuk vijf worden aanbevelingen gedaan voor de uitvoering van de pilot en ontwikkeling van de andere workshops.

2. Behoeftedonderzoek basisscholen

Met behulp van enquêtes zijn de behoeftes van basisscholen op het gebied van externe educatieve activiteiten (uitstapjes) in beeld gebracht. De enquête (terug te vinden in bijlage 1) begint met een aantal algemene vragen over uitstapjes en gaat vervolgens dieper in op het dierenwelzijnscentrum. Zes scholen in Limburg hebben meegedaan aan het behoeftedonderzoek, de directeuren/directrices van de scholen hebben de enquête ingevuld. Doel van dit onderzoek was om duidelijk te krijgen welke waarden basisscholen hechten aan externe educatieve activiteiten en in welke onderwerpen omtrent dierenwelzijn zij het meest geïnteresseerd zijn.

2.1 Het behoeftedonderzoek

Voor het behoeftedonderzoek zijn willekeurig zes basisscholen in Limburg uitgekozen. Dit zijn de volgende basisscholen:

- BS de Horizon in Sevenum
- OBS de Spiegel in Maastricht
- OBS Theo Thijssen in Heerlen
- BS de Baandert in Sittard
- BS 't Palet in Venlo
- BS de Triolier in Reuver

Zij zijn allen eerst telefonisch benaderd met de vraag of zij mee wilden werken aan een behoeftedonderzoek. Vervolgens hebben zij de enquête via de post opgestuurd gekregen.

2.2 Resultaten van het behoeftedonderzoek

De enquêtes zijn ingevuld door de zes eerder genoemde basisscholen. De exacte antwoorden op de vragen zijn terug te vinden in bijlage 1.

Hieronder zullen de resultaten van het behoeftedonderzoek beschreven worden. Eerst wordt er ingegaan op hoe de uitstapjes geregeld zijn op de basisscholen en waaraan uitstapjes moeten voldoen. Daarna wordt besproken wat scholen belangrijk vinden dat kinderen leren met betrekking tot dierenwelzijn. Tenslotte wordt verder ingegaan op de workshops van het dierenwelzijnscentrum en in welke workshop de scholen de meeste interesse hebben. De workshop die de scholen het meest interessant vinden, kan als pilot uitgevoerd worden op een basisschool om te kijken hoe deze in de praktijk bevalt.

2.2.1 Uitstapjes basisscholen

Het verschilt per school hoe vaak een groep per jaar een uitstapje doet. Het aantal keer per jaar loopt uiteen van één keer per jaar tot acht keer per jaar. De groepen zeven en acht gaan gemiddeld vaker op stap met school. Bij alle scholen gaan ouders en leerkrachten mee met externe activiteiten om de leraren te helpen. Daarnaast gaan soms stagiaires, opa's, oma's en externen mee. Het vervoer vindt voornamelijk plaats met auto's van ouders. Dit is bij vier van de zes scholen het geval. Scholen zijn niet bereid om een grote afstand af te leggen. De afstand die ze maximaal af willen leggen, ligt tussen de tien en dertig kilometer. Dit hangt ook af van de activiteit. Vijf van de zes scholen vinden het het belangrijkste dat het uitstapje educatief is.

Scholen vinden daarnaast dat externe activiteiten nog aan een aantal voorwaarden moeten voldoen zoals:

- Goede begeleiding van de locatie waar de activiteit plaatsvindt;
- Passen bij de visie van de school;
- Inspireren;
- Uitdagen;
- Vernieuwend;
- Interactief;
- Passen in het jaarprogramma;
- Doen, ontdekken en ervaren.

2.2.2 Belang van dierenwelzijn in het lesprogramma voor basisschoolkinderen

Uit onderstaande tabel blijkt aan welke onderwerpen scholen het meeste waarde hechten binnen het lesprogramma. Hoe hoger het cijfer, hoe meer waarde zij aan dat onderwerp hechten.

Het is belangrijk dat kinderen..	
bewust worden van het belang van dierenwelzijn	4,67
weten waar hun voedsel vandaan komt	4,50
een link leggen tussen hun eigen voedsel en dierenwelzijn	4,33
leren hoe zij een dier moeten benaderen	4,17
weten welke verzorging hun huisdieren nodig hebben	4,17
een mening kunnen vormen over de veehouderij in Nederland	3,67
via school leren over lichaamstaal van dieren	3,67
weten wat verrijking is bij dieren en waarom het belangrijk is	3,33
leren over de gezondheidszorg voor dieren	3,17
ziektes kunnen herkennen bij dieren	2,67

Uit de tabel blijkt dat scholen dierenwelzijn belangrijk vinden en daarbij ook de link tussen dierenwelzijn en hun eigen voedsel. Het minst belangrijk vinden zij de diergezondheidszorg. Aan de hand van deze cijfers blijkt dat het best gekozen kan worden voor een pilot workshop richting Dierenwelzijnslessen, diergedrag of dierverzorging. Gezondheidszorg kan beter niet aangeboden worden.

2.2.3 Workshops dierenwelzijnscentrum

Er is gevraagd aan de basisscholen in welke mate zij interesse zouden hebben in de volgende workshops. Zij hebben op een schaal van 1 tot 5 aangegeven hoe interessant ze de workshops vonden. 1 was het meest interessant en 5 het minst interessant.

- Workshop Dierenwelzijnslessen + koken met een chefkok; gemiddeld 1,67
- Workshop diergedrag met demo van hondengedragstherapeut; gemiddeld 2,33
- Workshop dierverzorging met bezoek trimsalon en dierenweide; gemiddeld 3
- Workshop diergezondheid met cursus dieren-ehbo; gemiddeld 4,17
- Workshop verrijking + speeltje voor dier maken. gemiddeld 3,83

Scholen geven niet aan wat ze nog meer zouden willen zien in het centrum naast de workshops.

In dit behoefteonderzoek was er één school enthousiast om daadwerkelijk het centrum te bezoeken. Het leek deze school interessant en het paste ook bij hun visie. Scholen die niet van plan waren om te komen, gaven afstand en niet passend in curriculum aan als redenen. Twee scholen wisten nog niet of ze bereid zouden zijn. Deze scholen kunnen nog enthousiast gemaakt worden.

Om deze scholen enthousiast te maken kan de marketingcommunicatie strategie uit het educatieplan voor basisschoolkinderen gevolgd worden.

2.3 Pilot

Om te kijken hoe een workshop in de praktijk bevalt bij basisschoolkinderen is er voor gekozen om een pilot van één van de workshops uit te werken zodat deze direct uitgevoerd kan worden op een basisschool in Limburg. Deze pilot kan duidelijk maken of de lesstof voldoende aansluit bij de doelgroep en of de kinderen er enthousiast van worden.

Uit het behoefteonderzoek kwam naar voren dat de workshops 'Dierenwelzijnslessen' en 'Diergedrag', het meest interessant gevonden werden door de zes scholen. De workshop 'Dierenwelzijnslessen' is moeilijk uit te voeren op een school, aangezien daar een keuken voor nodig is. Om deze reden is er voor gekozen is om een pilot uit te werken van de workshop 'Diergedrag'. Deze workshop wordt in dit rapport verder uitgewerkt.

3. Opbouw pilot met thema: diergedrag

De workshop diergedrag bestaat uit vier onderdelen die hieronder beschreven worden. Per onderdeel is de boodschap beschreven die overgebracht gaat worden op de kinderen. Hoe deze boodschap overgebracht moet worden hangt af van de groep. Hier wordt verder op ingegaan in hoofdstuk 4. Dit is een verkorte versie van een normale workshop, omdat basisscholen waarschijnlijk niet meteen een dagdeel hieraan willen besteden. Dit wordt aangenomen omdat basisscholen hun eigen lesprogramma vast hebben staan. Deze pilot workshop kan in één tot anderhalf uur gegeven worden.

Tijdens deze workshop komen de kinderen meer te weten over het gedrag van dieren. Door middel van groepsgesprekken, afbeeldingen, spelletjes en filmbeelden leren de kinderen om gedrag te herkennen en hoe dieren te benaderen en aan te halen. Deze workshop is bedoeld om bewustzijn bij het begrip welzijn te creëren. Het gedrag van een dier kan namelijk een idee geven van hoe een dier zich voelt.

De theorie die behandeld moet worden om de boodschap tijdens de workshop over te brengen, is terug te vinden in bijlage 2 van het educatieplan basisschoolkinderen.

De workshop is vooral gericht op honden, katten, konijnen en paarden.

3.1 Communicatie tussen dieren en dier en mens

Kinderen leren hoe zij de lichaamstaal van dieren kunnen herkennen. Dieren maken gebruik van lichaamstaal om te communiceren. Houdingen, standen van bepaalde lichaamsdelen en geluiden van dieren zeggen veel over hoe een dier zich voelt. Er zal ingegaan worden op de communicatie van vier huisdieren: honden, katten, konijnen en paarden.

In bijlage 2.1 van het educatieplan basisschoolkinderen is de theorie terug te vinden over communicatie van dieren.

3.2 Natuurlijk gedrag dieren

Kinderen leren om natuurlijk gedrag van dieren te herkennen en daarbij de link te leggen met welzijn. Een dier moet namelijk vrij zijn om soorteigen gedrag uit te voeren. Elke diersoort heeft zijn eigen natuurlijke gedrag. Kippen willen scharrelen, koeien moeten de rust hebben om te herkauwen, varkens hebben ruimte en een stabiele groep nodig, honden houden van regelmaat in hun leven, papegaaien van gezelschap etc. (Min LNV, 06 oktober 2010). Er zal samen met de kinderen gepraat worden over het normale gedrag van honden, katten, konijnen en paarden.

In bijlage 2.2 van het educatieplan basisschoolkinderen is de theorie terug te vinden over normaal gedrag van dieren.

3.3 Dieren benaderen en aanhalen

Kinderen weten vaak niet hoe ze een dier op een juiste manier kunnen benaderen en /of aanhalen. Dit kan tot gevaarlijke situaties leiden voor zowel het dier als het kind. Met name honden zullen zij vaak tegenkomen op straat. Het is belangrijk dat kinderen weten dat je niet zomaar op een vreemde hond af moet gaan. Tijdens dit onderdeel staan de tien gouden regels, opgesteld door het LICG, voor het benaderen van een hond centraal.

In bijlage 2.3 van het educatieplan basisschoolkinderen is de theorie terug te vinden over het benaderen en aanhalen van dieren.

3.4 Training van dieren

Deze theorie vormt een inleiding op de workshop die de kinderen volgen met een hondentrainer. Er zal kort ingegaan worden op waarom en op welke manier dieren getraind worden welke redenen voor training er zijn.

De kinderen kunnen tijdens dit onderdeel zelf een mening vormen over welke training zij goed vinden voor het dier en welke niet.

In bijlage 2.4 van het educatieplan basisschoolkinderen is de theorie terug te vinden over de training van dieren.

In het educatieplan voor basisschoolkinderen kan in bijlage 2A de informatie gevonden worden die terug moet komen in de les. In bijlage 2B is extra informatie te vinden voor verdieping.

4. Inhoud pilot per groep

In het educatieplan voor basisschoolkinderen is er voor gekozen de doelgroep als volgt te segmenteren:

- Groep 1 t/m 3
- Groep 4 t/m 6
- Groep 7 en 8

Dit houdt in dat er drie verschillende workshops ontwikkeld moeten worden per thema. Indien het niveau te makkelijk blijkt voor een groep kunnen er opdrachten gebruikt worden van een hogere groep of de verdiepende informatie kan gebruikt worden uit bijlage 2B van het educatieplan voor basisschoolkinderen.

De workshops voor alle groepen bevatten drie of vier van onderstaande onderdelen. De onderdelen van de workshop zijn:

- Communicatie tussen dieren onderling en tussen dier en mens;
- Normaal gedrag van dieren ;
- Benaderen en aanhalen van dieren;
- Training van dieren.

De workshops zijn ontwikkeld aan de hand van de kwaliteitsmeter van het NME. Dit is een checklist om de onderwijskundige kwaliteit van lesmateriaal te beoordelen. Op deze manier kan de kwaliteit van de lessen gewaarborgd worden.

In de volgende paragrafen wordt per groep aangegeven wat er nodig is voor de workshop, hoeveel tijd er nodig is voor elke opdracht, het doel van de opdracht en in welke werkvorm de opdracht uitgevoerd wordt. Vervolgens worden de opdrachten beschreven. Voor elke workshop is een werkmap opgesteld voor de educatiemedewerker. Deze bevat alle informatie die de educatiemedewerker nodig heeft tijdens de workshop. Daarnaast is voor elke workshop het zogenaamde gedragsboekje samengesteld voor de kinderen. Deze krijgen zij na de workshop mee naar huis. In het gedragsboekje staat de behandelde theorie weergegeven zodat de kinderen dit thuis nog eens kunnen bekijken.

De informatiemap voor de educatiemedewerker en het gedragsboekje voor de kinderen kunnen gevonden worden in de bijlagen 2 en 3.

4.1 De invulling van de workshop voor groep 1 t/m 3

Workshop diergedrag: Wat zegt een dier?

Over:

- Communicatie tussen dieren onderling en tussen dier en mens;
- Benaderen en aanhalen van dieren;
- Training van dieren.

Doelgroep:

Groep 1 t/m 3

Doel:

De leerlingen weten aan het einde van de les:

- wat de emoties bang, boos, blij en ontspannen betekenen en hoe zij deze aan een hond/kat/konijn/paard af kunnen lezen;
- hoe ze op een verantwoorde manier een hond kunnen benaderen;
- minstens twee redenen van training te noemen.

Duur van de workshop:

1. Introductie: 10 minuten
2. Aan de slag: 30 minuten
3. Demonstratie: 15 minuten
4. Afsluiting: 5 minuten

Benodigdheden:

- Informatie map educatiemedewerker;
- Beamer met scherm;
- Gedragsboekjes kinderen;
- Afbeeldingen digitaal;
- Eventueel benodigdheden voor de honden gedragstherapeut.

Werkvormen:

Groepsgesprekken, interactief

1. Introductie

- Eerst even kort aan de klas voorstellen wie wij zijn en wat wij tijdens deze workshop gaan doen.
- Begin een groepsgesprek met de leerlingen door te vragen wat voor huisdieren zij hebben en wat zij daar allemaal mee doen. Weten zij wat hun dier in het wild zou doen op een dag? Weten zij ook hoe

zij aan hun dier kunnen zien of deze bang is, blij is of misschien zelfs boos is?
Hebben zij hun dier wel eens iets geleerd? Een commando of een kunstje?

2. Aan de slag

Opdracht 1: Wat wil jouw dier duidelijk maken?

De kinderen komen tijdens deze opdracht meer te weten over het gedrag van een hond, kat, het konijn of het paard. De kinderen mogen eerst zelf de gevoelens proberen uit te beelden. Vervolgens krijgen zij plaatjes te zien op een scherm en mogen dan zeggen of zij denken dat het dier bang, boos, blij of ontspannen is. Zodra het goede antwoord is gegeven wordt er samen bekeken waaraan dat gezien kon worden. De plaatjes en de theorie staan in de informatiemap voor de educatiemedewerker.

Opdracht 2: Mag ik uw hond aaien?

Tijdens deze opdracht maken de kinderen kennis met de tien gouden regels die belangrijk zijn als zij een vreemde hond willen aaien. (LICG, 10 januari 2011)

De educatiemedewerker leest het verhaaltje met de tien gouden regels voor. Deze staat in de informatiemap. De kinderen krijgen het verhaaltje ook mee naar huis in hun gedragsboekje.

Opdracht 3: Training, is dat leuk voor jouw dier?

Tijdens de introductie heeft één van de kinderen misschien al gezegd dat hij of zij een huisdier een kunstje of commando heeft geleerd. Hier wordt nu verder op in gegaan. Vraag waarom ze hun huisdieren een kunstje of commando willen leren. Probeer de kinderen zelf te laten vertellen waarom zij denken dat je je dier traint, wat zij hier van vinden en wat zij denken dat het dier er van vindt. Redenen die naar voren kunnen komen in deze les en waar op gestuurd moet worden:

1. Dieren worden getraind om ze te laten bewegen. Net als wij bewegen dieren ook omdat dit goed voor hen is.
2. Dieren worden getraind om ze te laten nadenken. Zo zijn dieren bezig om iets op te lossen waar ze een koekje voor krijgen. Bijvoorbeeld een aap die er zelf achter moet komen hoe hij voedsel uit een bal krijgt.
3. Het trainen van dieren speelt een belangrijke rol bij het controleren van hun gezondheid. Een dier opent bijvoorbeeld zijn bek als de trainer dat vraagt en de dierenarts kan zijn tanden controleren. Hierdoor hebben dieren minder last van stress.
4. Dieren worden ook getraind voor onderzoek. Laboratoriumdieren bijvoorbeeld worden getraind om hun hok in en uit te gaan waardoor ze minder last hebben van stress.
5. Daarnaast worden dieren ook getraind voor educatie. Denk hier bijvoorbeeld aan het trainen van dolfijnen voor een show.
6. Het is leuk voor de mens als een huisdier leuke kunstjes kan.

De kinderen mogen tijdens dit onderdeel van de les zelf hun mening vormen over de verschillende redenen voor training. Om de kinderen een idee te geven bij deze punten kunnen de plaatjes uit de informatiemap van de educatiemedewerker getoond worden.

3. Demonstratie

De kinderen hebben geleerd hoe zij aan een dier af kunnen lezen wat deze voelt. Zij hebben ook geleerd hoe zij een hond kunnen benaderen en wat je een dier allemaal kunt leren om de relatie tussen jou en je dier te verbeteren. Deze theorie komt in praktijkvorm terug tijdens de demonstratie

van de gedragstrainer met zijn/haar hond.

De gedragstrainer vertelt wat het lichaam van de hond op dat moment verteld over zijn gemoedstoestand. Vervolgens mogen één of twee kinderen de hond benaderen op de manier die zij geleerd hebben. Als laatste laat de gedragstrainer wat commando's zien die de hond geleerd heeft. Hierbij wordt verteld wat het nut daarvan is. Indien er tijd is kunnen de kinderen de hond zelf vragen iets te doen aan de hand van een commando.

Tijdens deze demonstratie kan gemeten worden of de kinderen de eerder genoemde doelen behaald hebben. Als blijkt dat de kinderen delen van de theorie niet in zich opgenomen hebben, kan hier op dit moment extra aandacht aan besteed worden.

4. Afsluiting

De groep komt nog even bij elkaar om na te gaan of er nog vragen zijn. Daarnaast moet geprobeerd worden om de kinderen te stimuleren om thuis nog eens over het onderwerp te praten. Zo blijft alles wat ze geleerd hebben makkelijker hangen. Geef ze bijvoorbeeld het gedragsboekje mee dat te vinden is in bijlage 3.

4.2 De invulling van de workshop voor groep 4 t/m 6

Workshop diergedrag: Leer je dier begrijpen.

Over:

- Communicatie tussen dieren onderling en tussen dier en mens
- Normaal gedrag van dieren
- Benaderen en aanhalen van dieren
- Training van dieren

Doelgroep:

Groep 4 t/m 6

Doel:

De leerlingen weten aan het einde van de les:

- de antwoorden op de quizvragen over hoe dieren communiceren;
- dat onze huisdieren afstammen van wilde dieren en zij weten te vertellen welke stellingen over natuurlijk gedrag goed en fout zijn;
- hoe ze op een verantwoorde manier een hond kunnen benaderen;
- wat clickertraining is.

Duur van de workshop:

1. Introductie: 10 minuten
2. Aan de slag: 30-40 minuten
3. Demonstratie: 15 minuten
4. Afsluiting: 5 minuten

Benodigdheden:

- Informatiemap educatiemedewerker;
- Vellen papier voor de quiz;
- Gedragsboekjes kinderen;
- Beamer en scherm;
- Film over benaderen van honden;
- Eventueel benodigdheden voor de hondengedragstherapeut.

Werkvormen:

Groepsgesprekken, interactief

1. Introductie

- Eerst even kort aan de klas voorstellen wie wij zijn en wat wij tijdens deze workshop gaan doen.
- Begin een groepsgesprek met de leerlingen door te vragen wat voor huisdieren zij hebben en wat zij daar allemaal mee doen. Weten zij dat hun dier afstamt van een dier in het wild en wat deze wilde dieren op een dag doen en nodig hebben? Weten zij ook hoe zij aan hun dier af kunnen lezen of deze zich goed voelt? Hebben zij hun dier wel eens iets geleerd? Een commando of een kunstje?

2. Aan de slag

Opdracht 1: Hoe communiceren dieren?

Deze opdracht wordt uitgevoerd als quiz. Deze is voor de kinderen toegevoegd in het gedragsboekje en voor de educatiemedewerker in de informatiemap.

De kinderen worden verdeeld in groepjes van vier. Voor elke vraag krijgen zij 30 seconden om te overleggen en hun antwoord op een vel papier te schrijven. Na 30 seconden moeten de stiften neergelegd worden en mag elk groepje zijn antwoord zeggen. Voor elk goed antwoord krijgen ze een punt. Het groepje met de meeste punten wint.

Opdracht 2: Een wild dier in huis?

Eerst wordt er uitgelegd aan de kinderen dat huisdieren afstammen van wilde dieren en dat het belangrijk is dat huisdieren hun natuurlijke gedrag kunnen blijven vertonen, ondanks dat ze niet meer alle vrijheid hebben. Na het inleidend praatje worden er één voor één stellingen opgelezen die gaan over het natuurlijke gedrag van dieren. Als de kinderen denken dat de stelling goed is, moeten ze naar voren komen en als ze denken dat het fout is, moeten ze achter in de klas gaan staan. Diegenen die het goed hebben mogen doorgaan, diegenen die het fout hebben moeten gaan zitten en kunnen het juiste antwoord opschrijven. Als iedereen gekozen heeft voor goed of fout, kan het juiste antwoord gegeven worden. Aan het einde van deze opdracht kan er nagepraat worden over de juiste antwoorden en vragen gesteld worden.

De stellingen kunnen de kinderen zelf meelesen in hun gedragsboekje en voor de educatiemedewerker staan ze vermeld in de informatiemap.

Opdracht 3: Mag ik die hond aaien?

Tijdens deze opdracht maken de kinderen kennis met de tien gouden regels die belangrijk zijn als zij een vreemde hond willen aaien. (LICG, 10 januari 2011). De opdracht wordt uitgevoerd door middel van een film en een groepsgesprek. De kinderen kunnen de tien gouden regels ook bekijken in hun gedragsboekje.

De educatiemedewerker bespreekt de regels en vertelt waarom ze belangrijk zijn. Daarnaast wordt er nog een film getoond over het benaderen van honden.

Opdracht 4: Zit, lig, af

De kinderen gaan een spelletje spelen gericht op clickertraining.

Eerst wordt het spelletje gespeeld, daarna wordt de link gelegd met de theorie.

Het spelletje:

Je probeert iemand door alleen maar het woordje 'heet' of 'koud' te gebruiken, te vertellen wat hij moet doen. De groep kiest een vrijwilliger uit die een opdracht moet gaan uitvoeren. Diegene is de zoeker en gaat even uit de klas. De groep spreekt af wat de zoeker moet gaan doen. Als de zoeker weer in de klas komt, moet diegene proberen uit te vinden welke opdracht hij moet uitvoeren. De groep mag niks zeggen en geen aanwijzingen geven. Er mag alleen op een rustige manier 'heet'

gezegd worden als de zoeker de goede kant oploopt of de juiste bewegingen maakt of 'koud' als de zoeker helemaal verkeerd zit. Zo kan je de zoeker bijvoorbeeld, door gebruik te maken van deze twee woorden, door het lokaal heen sturen om het licht uit te doen of iets te pakken. Het is de kunst om op het juiste moment 'heet' of 'koud' te zeggen, er moet goed gekeken worden wat de zoeker doet. Als de zoeker het juiste gedrag heeft begrepen, moet je even geen 'heet' meer zeggen. Zo laat je de zoeker weten dat hij nog niet klaar is, maar de oefening verder moet afmaken.

Na dit spelletje kan de link gelegd worden met de clicker. De clicker is namelijk een handige vervanger voor het woord 'heet' en wordt gebruikt om honden te trainen.

3. Demonstratie

De kinderen hebben geleerd hoe zij aan een dier af kunnen lezen wat deze voelt. Zij hebben ook geleerd hoe zij een hond kunnen benaderen en wat je een dier allemaal kunt leren om de relatie tussen jou en je dier te verbeteren. Deze theorie komt in praktijkvorm terug tijdens de demonstratie van de gedragstrainer met zijn/haar hond.

De gedragstrainer vertelt wat het lichaam van de hond op dat moment verteld over zijn gemoedstoestand. Vervolgens mogen één of twee kinderen de hond benaderen op de manier die zij geleerd hebben. Als laatste laat de gedragstrainer wat commando's zien die de hond geleerd heeft, het liefst met clickertraining. Hierbij wordt verteld wat het nut daarvan is. Indien er tijd is kunnen de kinderen de hond zelf vragen iets te doen aan de hand van een commando.

Tijdens deze demonstratie kan gemeten worden of de kinderen de eerder genoemde doelen behaald hebben. Als blijkt dat de kinderen delen van de theorie niet in zich opgenomen hebben, kan hier op dit moment extra aandacht aan besteed worden.

4. Afsluiting

De groep komt nog even bij elkaar om na te gaan of er nog vragen zijn. Daarnaast moet geprobeerd worden om de kinderen te stimuleren om thuis nog eens over het onderwerp te praten. Zo blijft alles wat ze geleerd hebben makkelijker hangen. Geef ze bijvoorbeeld het gedragsboekje mee dat te vinden is in bijlage 3.

4.3 De invulling van de workshop voor groep 7 & 8

Workshop diergedrag: Hoe communiceren dieren?

Over:

- Communicatie tussen dieren onderling en tussen dier en mens
- Normaal gedrag van dieren
- Benaderen en aanhalen van dieren
- Training van dieren

Doelgroep:

Groep 7 & 8

Doel:

De leerlingen weten aan het einde van de les:

- de antwoorden op de quizvragen over hoe dieren communiceren;
- dat onze huisdieren afstammen van wilde dieren en zij weten te vertellen welke stellingen over natuurlijk gedrag goed en fout zijn;
- hoe ze op een verantwoorde manier een hond kunnen benaderen;
- wat clickertraining is.

Duur van de workshop:

1. Introductie: 10 minuten
2. Aan de slag: 30 minuten
3. Demonstratie: 15 minuten
4. Afsluiting: 5 minuten

Benodigdheden:

- Informatiemap educatiemedewerker;
- Vellen papier voor de quiz;
- Gedragsboekjes kinderen;
- Beamer en scherm;
- Film over benaderen van honden;
- Eventueel benodigdheden voor de hondengedragstherapeut.

Werkvormen:

Groepsgesprekken, interactief

1. Introductie

- Eerst even kort aan de klas voorstellen wie wij zijn en wat wij tijdens deze workshop gaan doen.
- Begin een groepsgesprek met de leerlingen door te vragen wat voor huisdieren zij hebben en wat zij daar allemaal mee doen. Weten zij dat hun dier afstamt van een dier in het wild en wat deze wilde dieren op een dag doen en nodig hebben? Weten zij ook hoe zij aan hun dier af kunnen lezen of deze zich goed voelt? Hebben zij hun dier wel eens iets geleerd? Een commando of een kunstje?

2. Aan de slag

Opdracht 1: Hoe communiceren dieren?

Deze opdracht wordt uitgevoerd als quiz. Deze is voor de kinderen toegevoegd in het gedragsboekje. De kinderen worden verdeeld in groepjes van vier. Voor elke vraag krijgen zij 30 seconden om te overleggen en hun antwoord op een vel papier te schrijven. Na 30 seconden moeten de stiften neergelegd worden en mag elk groepje zijn antwoord zeggen. Voor elk goed antwoord krijgen ze een punt. Het groepje met de meeste punten wint.

Opdracht 2: Een wild dier in huis?

Eerst wordt er uitgelegd aan de kinderen dat huisdieren afstammen van wilde dieren en dat het belangrijk is dat huisdieren hun natuurlijke gedrag kunnen blijven vertonen, ondanks dat ze niet meer alle vrijheid hebben. Na het inleidend praatje worden er één voor één stellingen opgelezen die gaan over het natuurlijke gedrag van dieren. Als de kinderen denken dat de stelling goed is, moeten ze naar voren komen en als ze denken dat het fout is, moeten ze achter in de klas gaan staan. Diegenen die het goed hebben mogen doorgaan, diegenen die het fout hebben moeten gaan zitten en kunnen het juiste antwoord opschrijven. Als iedereen gekozen heeft voor goed of fout, kan het juiste antwoord gegeven worden. Aan het einde van deze opdracht kan er nagepraat worden over de juiste antwoorden en vragen gesteld worden.

De stellingen kunnen de kinderen zelf nog eens nalezen in hun gedragsboekje en voor de educatiemedewerker staan ze vermeld in de informatiemap.

Opdracht 3: Mag je onbekende honden aaien?

Tijdens deze opdracht maken de kinderen kennis met de tien gouden regels die belangrijk zijn als zij een vreemde hond willen aaien. (LICG, 10 januari 2011). De opdracht wordt uitgevoerd door middel van een film en een groepsgesprek. De kinderen kunnen de tien gouden regels ook bekijken in hun gedragsboekje.

De educatiemedewerker bespreekt de regels en vertelt waarom ze belangrijk zijn. Daarnaast wordt er nog een film getoond over het benaderen van honden.

Opdracht 4: Zit, lig, af

De kinderen gaan een spelletje spelen gericht op clickertraining.

Eerst wordt het spelletje gespeeld, daarna wordt de link gelegd met de theorie.

Het spelletje:

Je probeert iemand door alleen maar het woordje 'heet' of 'koud' te gebruiken, te vertellen wat hij moet doen. Er wordt een vrijwilliger uitgekozen die een opdracht moet gaan uitvoeren. Diegene is de zoeker en gaat even uit de klas. De groep spreekt af wat de zoeker moet gaan doen. Als de zoeker weer in de klas komt, moet diegene proberen uit te vinden welke opdracht hij moet uitvoeren. De groep mag niks zeggen en geen aanwijzingen geven. Er mag alleen op een rustige manier 'heet' gezegd worden als de zoeker de goede kant oploopt of de juiste bewegingen maakt of 'koud' als de

zoeker helemaal verkeerd zit. Zo kan je de zoeker bijvoorbeeld, door gebruik te maken van deze twee woorden, door het lokaal heen sturen om het licht uit te doen of iets te pakken. Het is de kunst om op het juiste moment 'heet' of 'koud' te zeggen, er moet goed gekeken worden wat de zoeker doet. Als de zoeker het juiste gedrag heeft begrepen, moet je even geen 'heet' meer zeggen. Zo laat je de zoeker weten dat hij nog niet klaar is, maar de oefening verder moet afmaken.

Na dit spelletje kan de link gelegd worden met de clicker. De clicker is namelijk een handige vervanger voor het woord 'heet' en wordt gebruikt om honden te trainen.

3. Demonstratie

De kinderen hebben geleerd hoe zij aan een dier af kunnen lezen wat deze voelt. Zij hebben ook geleerd hoe zij een hond kunnen benaderen en wat je een dier allemaal kunt leren om de relatie tussen jou en je dier te verbeteren. Deze theorie komt in praktijkvorm terug tijdens de demonstratie van de gedragstrainer met zijn/haar hond.

De gedragstrainer vertelt wat het lichaam van de hond op dat moment verteld over zijn gemoedstoestand. Vervolgens mogen één of twee kinderen de hond benaderen op de manier die zij geleerd hebben. Als laatste laat de gedragstrainer wat commando's zien die de hond geleerd heeft, het liefst met clickertraining. Hierbij wordt verteld wat het nut daarvan is. Indien er tijd is kunnen de kinderen de hond zelf vragen iets te doen aan de hand van een commando.

Tijdens deze demonstratie kan gemeten worden of de kinderen de eerder genoemde doelen behaald hebben. Als blijkt dat de kinderen delen van de theorie niet in zich opgenomen hebben, kan hier op dit moment extra aandacht aan besteed worden.

4. Afsluiting

De groep komt nog even bij elkaar om na te gaan of er nog vragen zijn. Daarnaast moet geprobeerd worden om de kinderen te stimuleren om thuis nog eens over het onderwerp te praten. Zo blijft alles wat ze geleerd hebben makkelijker hangen. Geef ze bijvoorbeeld het gedragsboekje mee dat te vinden is in bijlage 3.

5. Aanbeveling uitvoering pilot

De workshops over diergedrag in dit document zijn opgezet met behulp van meerdere PABO-studenten. Deze zijn direct uitvoerbaar. Deze pilot workshop is een verkorte versie van een normale workshop. In het centrum is vier uur de tijd voor een workshop + speurtocht + pauze. In de normale workshop kan meer tijd genomen worden voor de opdrachten en er kan een langere demonstratie gegeven worden waarin de kinderen meer betrokken kunnen worden.

De educatiemedewerker wordt aangeraden om de informatiemap mee te nemen naar de workshop. Hierin staat precies beschreven wat behandeld moet worden tijdens de les. Daarnaast kunnen de bijlages over het betreffende onderwerp uit het educatieplan voor basisschoolkinderen geprint worden. Deze kan de educatiemedewerker gebruiken voor extra verdieping als de leerlingen vragen stellen of de workshop snel afgerond hebben. Daarnaast moet er voor elke leerling een gedragsboekje geprint worden.

De PABO-studenten hebben nog enkele tips gegeven die meegenomen kunnen worden in de uitvoering van deze workshop of de uitwerking van andere workshops.

Tips:

- Maak de doelen per workshop SMART. Ze moeten Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden zijn. Door de doelen SMART te formuleren is de kans groter dat ze ook daadwerkelijk bereikt worden.

De doelen kunnen meetbaar gemaakt worden door de workshop te beëindigen met een afsluitend gesprek of door de kinderen een huiswerkopdracht mee te geven waar uit blijkt of ze de stof begrepen hebben. Bijvoorbeeld de 10 gedragsregels voor het benaderen van een hond kunnen getest worden, door de kinderen hier een tekening bij te laten maken of een eigen verhaaltje.

- Breng zoveel mogelijk afwisseling in de workshops door verschillende werkvormen te gebruiken. Net als in de workshops voor diergedrag is gedaan. Voorbeelden zijn: groepsgesprekken, werken in teams, kijken naar een demonstratie, zelf opdrachten uitvoeren etc.

- Let er op dat de workshops niet te lang gaan duren. De spanningsboog van jonge kinderen is laag en bij veel oefeningen wordt er van de leerlingen verwacht dat ze luisteren en stil zitten. Dit is vaak erg moeilijk voor de leerlingen.

- Probeer theorie die je over wilt brengen op de kinderen visueel aan te bieden. Dit blijft veel beter hangen bij de kinderen.

Bronnenlijst

LICG, (Zdatum), *Minder hondenbeten*,

http://professionals.licg.nl/ContentSuite/upload/lcg/file/Profsite/Minder_Hondenbeten/Instructiegi ds_MH_basisscholen.pdf, 10 januari 2011

NME, Toelichting Rapportage Kwaliteitsmeter NME, 13 maart 2008,

www.nmepodium.nl/download/PODIUM06264.pdf, 28 december 2010

Informatiemap Educatiemedewerker

Animals rescue league of Boston (Zdatum), *Food puzzles for your dog*,

<http://savedandsheltered.org/category/enrichment/>, 14 december 2010

Bearkeepers, (Zdatum), *Bear Husbandry Training*, <http://www.bearkeepers.net/training.htm>, 04 oktober 2010

Beestjes, (Zdatum), *Proefdieren*,

http://www.google.nl/imgres?imgurl=http://www.beestjes.org/joomla15/images/stories/muis%2520proe fdier%2520kraaien.jpg&imgrefurl=http://www.beestjes.org/joomla15/index.php%3FItemid%3D29%26id %3D16%26layout%3Dblog%26limitstart%3D2140%26option%3Dcom_content%26view%3Dcategory &usq=__uaL0DZ-cyydMJEunNh5fjPvnI20=&h=356&w=500&sz=35&hl=nl&start=42&zoom=1&tbnid=xMnhGVR1Pb5Dm M:&tbnh=159&tbnw=212&prev=/images%3Fq%3Dproefdieren%2Bleren%26um%3D1%26hl%3Dnl%2 6biw%3D1276%26bih%3D834%26tbs%3Disch:1&um=1&itbs=1&iact=rc&dur=328&ei=R_gqTZ2pJsitO dP_5PwC&oei=HfqgTbGRNZGVOvm81egl&esq=19&page=3&ndsp=23&ved=1t:429,r:15,s:42&tx=152 &ty=44, 10 januari 2011

Digital Photo, (2006), *Sleepy horse, sweet horse*, <http://www.digitalphoto.pl/en/photos-images/2421/>, 10 december 2010

Equine Epiphany, (2010), *Body Language 101 – Part Three: The Head and Neck*

<http://epicfarms.blogspot.com/2009/06/body-language-101-part-three-head-and.html>, 10 december 2010

Exarcio, (2007-2008), *Exarcio in beeld*, <http://www.exarcio-hondenschool.nl/websitefotoos/exarcio-artikelen-02.jpg>, 10 januari 2011

Flickr, (2011), *compliment*, <http://www.flickr.com/photos/46333364@N00/255034483>, 10 januari 2011

Flickr, (2010), *This is one pissed off angry cat*, <http://www.flickr.com/photos/yanchula/2152561318/>, 03 oktober 2010

Hogeschool Gent, (2005), *Training en begeleiding van dieren in de hulpverlening*,

http://www.hogent.be/studeren/verder_studeren/infoteksten/dieren_hulpverlening.cfm, 10 januari 2011

Stichting Dierenhulp Mirbessa, (Zdatum), *Honden gedrag*,

<http://www.dierenhulpmirbessa.nl/index.php/honden-gedrag/246>, 02 oktober 2010

Olifant fotootjes, (2010), *Voetverzorging van olifant Khine War War in Amersfoort [1]*, <http://fotootjesvanannelies.web-log.nl/olifantfotootjes/2009/02/voetverzorging.html>, 04 oktober 2010

Paradise Arabians, (2009), *Paradise heads to Vegas!*, <http://paradisearabians.com/our-farm/news/page/5>, 10 december 2010

Petpals, (2009), *Understanding Animal Behavior & Communication*, <http://4hpetpals.osu.edu/rabbitBehavior.htm>, 12 december 2010

Squidoo, (2010), *How to Reading Horse Body Language*, <http://www.squidoo.com/Horsemanship-Training>, 10 december 2010

Vamana, (2009), *Lichaamstaal van een hond*, <http://www.vamana.nl/Artikelen/gedrag/lichaamstaal.htm>, 10 december 2010

Whitehead, S., *Leer de kattentaal!* Leidschendam: Biblion Uitgeverij, 2008

Zoo-logics, 2007, *Kattenrassen: Singapura*, <http://www.zoo-logics.com/katten/singapura.htm>. 10 januari 2011

Gedragsboekje

1001 Kleurplaten, (2010), *Kleurplaat hond*, http://www.1001kleurplaten.nl/show.php?cat=Dieren&sub_cat=Hond&img=Kleurplaat-Hond-689, 10 januari 2011

Abandoned Pets Foundation, (2011), *Kleurplaten*, http://www.abandonedpetsfoundation.nl/?menu_id=105, 10 januari 2011 (Voorkant groep 1 en 2 en wilde konijnen)

Animaatjes.nl, (2010), *Wolven*, <http://www.animaatjes.nl/kleurplaten/wolven/detail/animaatjes-wolven-90731/>, 10 januari 2011

Flevokids, (2011), *Kleurplaten- Wereldierendag*, <http://kids.flevoland.to/kleuren/dierendag.shtml>, 10 januari 2011 (Tamme konijnen)

Ideally Dog, (2009), *Welcome to Ideally Dog Online*, <http://www.ideallydog.com/index.html>, 11 januari 2011 (Voorkant groep 4 tot en met 6)

Kinderpleinen, (Zdatum), *Honden – Kleurplaten*, <http://www.kinderpleinen.nl/showPlein.php?plnId=1137>, 10 januari 2011 (Voorkant informatiemap)

Kleurplaten-Paradijs.com, (Zdatum), *Kleurplaat Het hoofdstel omdoen*, <http://www.kleurplaten-paradijs.com/kleurplaat.php?book=paard-01&image=paard-01-11.png&oms=Het%20hoofdstel%20omdoen>, 10 januari 2011

Stichting Dierenhulp Mirbessa, (Zdatum), *Honden gedrag*, <http://www.dierenhulpmirbessa.nl/index.php/honden-gedrag/246>, 02 oktober 2010

Onthaal Moeder Zoersel, (2010), *Kleurplaten Dieren*,

<http://www.onthaalmoeder.com/kleurplaten/dierenkleurenplaten/index.html>, 10 januari 2011

(Wilde paarden en lynx)

Scared cat pictures, (Zdatum), *Scared cat*, http://www.free-extras.com/images/scared_cat-7817.htm,

13 januari 2011

We4you2, (Zdatum), *Poes*,

<http://www.we4you2.nl/Pages/Kids/ColoringPagesSelection.aspx?Subject=Poes&Category=Dieren>,

10 januari 2011

Coloring.es, (Zdatum), *Scooby Doo*, <http://www.coloring.es/pages/Scooby-Doo/ScoobyDoo5.php>, 18

januari 2011

Bijlage 1 Antwoorden behoefteonderzoek

1. Voor welke basisschool bent u werkzaam?
- bs de Horizon, Sevenum
- OBS de Spiegel, Maastricht
- OBS Theo Thijssen, Heerlen
- bs de Baandert, Sittard
- bs 't Palet, Venlo
- bs de Triolier, Reuver

2. Wat is uw functie?	
Horizon:	Directeur
Spiegel:	Directrice
Theo Th:	Remedial Teacher
Baandert:	Directeur
Palet:	Directrice
Triolier:	Directeur

3. Hoe vaak organiseren jullie externe educatieve activiteiten per groep per jaar?						
Groep	Horizon	Spiegel	Theo Th.	Baandert	Palet	Triolier
1 & 2	1-2	3	3	5	1,2	4
3	1	4	3	5	1,2	4
4	1	4	3	5	1,2	4
5	1	4	3	5	1,2	5
6	1	5	3	5	1,2	5
7	1	5	3	5	1,2	8
8	1	6	3	5	2,3	8

4. Wie gaan er mee met externe educatieve activiteiten?	
Horizon:	Leraar + ouders
Spiegel:	Leraren + stagiaires + ouders
Theo Th:	Leraren + ouders
Baandert:	Leraren + ouders
Palet:	Leraren + ouders + stagiaires
Triolier:	Leraren + ouders + opa's/oma's + externen

5. Hoe wordt het vervoer geregeld?	
Horizon:	Auto's van ouders
Spiegel:	Te voet, per fiets (7&8), per bus
Theo Th:	Meestal met auto's, een enkele keer met de trein
Baandert:	Auto's van ouders of te voet
Palet:	Met bussen
Triolier:	Auto's van ouders, per fiets of enkele keer met de trein

6. Welke afstand bent u bereid te reizen?	
Horizon:	max. 25 km
Spiegel:	max. 45 min
Theo Th:	max. 10 km
Baandert:	afhankelijk van activiteit
Palet:	max. 30 km
Triolier:	max. 30 km

7a. In hoeverre moet de externe educatieve activiteit voldoen aan de volgende aspecten? (1 meest belangrijk, 5 minst belangrijk)						
	Horizon	Spiegel	Theo th.	Baandert	Palet	Triolier
Educatief	1	5	1	1	1	1
Plezier	3	4	5	2	3	2
Lage kosten	2	3	2	3	2	3
Korte afstand	4	2	3	4	4	4
Dagvullend programma	5	1	4	5	5	5

7b. Heeft u zelf nog aspecten waaraan een externe educatieve activiteit zou moeten voldoen?	
Horizon:	Goede begeleiding van medewerkers waar de educatieve activiteit plaatsvindt
Spiegel:	Passend bij de visie van de school
Theo Th:	Inspirerend voor kinderen, uitdagend, veel doe-activiteiten
Baandert:	Innovatief
Palet:	Doen, ontdekken en ervaren
Triolier:	Afgestemd op doelgroep, interactief, passend in jaarprogramma

8. Kunt u voorbeelden geven van externe educatieve activiteiten die in het verleden hebben plaatsgevonden en met welke groepen dit was?	
Horizon:	Kinderboerderij (1,2), Museum (4), Limburgs museum (7), producten/voorstellingen van Cultuurpad
Spiegel:	Musea (alle), speurtocht Maastricht (alle), kinderboerderij (1,2), diverse excursies passend bij project/thema
Theo Th:	Dansen (6,7,8), toneel (4,5,6), percussie (7,8), sport (7,8), circus (1,2), klimmen (8), schaken (7,8)
Baandert:	Dansvoorstelling, cd opname, schoolshow, poppenkast, film, museumbezoek, theaterworkshop, workshop djumbe en mime
Palet:	Historische stadswandeling, bezoek aan fabriek
Triolier:	Excursie naar Roermond, bezoek kinderboerderij, bezoek veeboer, natuurwandeling

9. Kunt u aangeven bij de volgende stellingen of u het hier mee eens bent?

1. Oneens, 2. Enigszins oneens, 3. Neutraal, 4. Enigszins mee eens, 5. Mee eens

Het is belangrijk dat kinderen..	Horizon	Spiegel	Theo Th.	Baandert	Palet	Triolier
bewust worden van het belang van dierenwelzijn	5	4	5	5	4	5
weten waar hun voedsel vandaan komt	4	4	5	5	4	5
een mening kunnen vormen over de veehouderij in Nederland	3	3	4	4	4	4
een link leggen tussen hun eigen voedsel en dierenwelzijn	4	4	4	5	5	4
via school leren over lichaamstaal van dieren	4	4	4	2	3	5
leren hoe zij een dier moeten benaderen	5	4	4	4	3	5
weten welke verzorging hun huisdieren nodig hebben	4	3	4	5	4	5
ziektes kunnen herkennen bij dieren	2	3	3	2	2	4
leren over de gezondheidszorg voor dieren	3	3	4	1	3	5
weten wat verrijking is bij dieren en waarom het belangrijk is	3	3	5	1	3	5

10. Kunt u aangeven in welke mate u interesse zou hebben in de volgende workshops voor kinderen:

(1 meest interessant, 5 minst interessant)	Horizon	Spiegel	Theo Th.	Baandert	Palet	Triolier
Workshop smaaklessen + koken met een chefkok	1	2	1	1	2	3
Workshop diergedrag met demo van hondengedragstherapeut	4	1	2	2	1	4
Workshop dierverzorging met bezoek trimsalon en dierenweide	2	4	4	3	3	2
Workshop diergezondheid met cursus dieren-ehbo	3	3	5	5	4	5
Workshop verrijking + speeltje voor dier maken	5	5	3	4	5	1

11. Wat zou u naast deze workshops graag terug willen zien op het DWC voor basisschoolkinderen?

Horizon:	/
Spiegel:	/
Theo Th:	/
Baandert:	/
Palet:	/
Triolier:	/

12. Heeft u interesse om het DWC te bezoeken?

Horizon:	Nee omdat, sittard te ver weg is en we dit niet met auto's kunnen doen.
Spiegel:	Ja omdat, lijkt me interessant + passend bij visie
Theo Th:	Hier kan ik op dit momemt geen antwoord op geven
Baandert:	Nee omdat, niet passend in curriculum
Palet:	Weet ik nog niet
Triolier:	Nee omdat, ik de afstand te groot vind en er alternatieven dichterbij te vinden zijn

Bijlage 2 Informatiemap educatiemedewerker

Bijlage 2 bevat de informatiemap. Deze map is bestemd voor de educatiemedewerker. Het bevat alle informatie die de educatiemedewerker nodig heeft tijdens de workshop. In deze map staan de opdrachten voor de workshop beschreven met de antwoorden erbij. De educatiemedewerker kan de map uitprinten en meenemen naar de workshop.

Informatiemap

Educatiedewerker

Workshop diergedrag

Inhoudsopgave

1. Wat zegt een dier?	3
2. Leer je dier begrijpen.....	15
3. Hoe communiceren dieren?	21

1. Wat zegt een dier?

Over:

- Communicatie tussen dieren onderling en tussen dier en mens
- Benaderen en aanhalen van dieren
- Training van dieren

Doelgroep:

Groep 1 t/m 3

Doel:

De leerlingen weten aan het einde van de les:

- Wat de emoties bang, boos, blij en ontspannen betekenen en hoe zij deze aan een hond/kat/konijn/paard af kunnen lezen.
- Hoe ze op een verantwoorde manier een hond kunnen benaderen.
- Minstens twee redenen van training te noemen.

Duur van de workshop:

1. Introductie: 10 minuten
2. Aan de slag: 30 minuten
3. Demonstratie: 15 minuten
4. Afsluiting: 5 minuten

Benodigdheden:

- Informatiemap educatiemedewerker;
- Beamer met scherm;
- Gedragsboekjes kinderen;
- Afbeeldingen digitaal;
- Eventueel benodigdheden voor de hondengedragstherapeut.

Werkvormen:

Groepsgesprekken, interactief

1. Introductie

- Eerst even kort aan de klas voorstellen wie wij zijn en wat wij tijdens deze workshop gaan doen.
- Begin een groepsgesprek met de leerlingen door te vragen wat voor huisdieren zij hebben en wat zij daar allemaal mee doen. Weten zij wat hun dier in het wild zou doen op een dag? Weten zij ook hoe zij aan hun dier kunnen zien of deze bang is, blij is of misschien zelfs boos is? Hebben zij hun dier wel eens iets geleerd? Een commando of een kunstje?

2. Aan de slag

Opdracht 1: Wat wil jouw dier duidelijk maken?

De kinderen komen tijdens deze opdracht meer te weten over het gedrag van de hond, kat, het konijn of het paard. Kies zelf een diersoort naar aanleiding van wat er door de kinderen in het introductiegesprek gezegd is.

Laat de kinderen eerst de gevoelens uitbeelden. Vraag ze: "Wie weet hoe je kijkt als je blij bent? En bang? Wat doe je dan met je lichaam? Laat maar eens zien!".

Vervolgens krijgen zij plaatjes te zien op een scherm en mogen dan zeggen of zij denken dat het dier bang, boos, blij of ontspannen is. Zodra het goede antwoord is gegeven wordt er samen bekeken waaraan dat gezien kon worden. Onderstaande afbeeldingen en theorie kunnen gebruikt worden voor deze opdracht.

Afbeeldingen kat

Bange kat 9 (Scared cat pictures, 13 januari 2011)

Ontspannen kat (Whitehead, 2008)

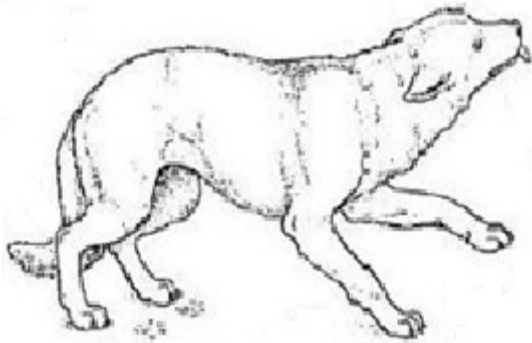

Blij, opgewonden kat (Zoo-logics, 10 januari 2011)

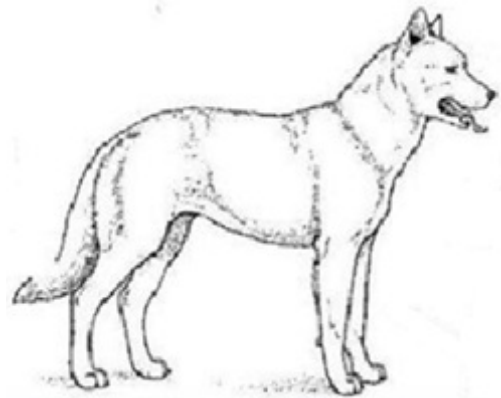

Boze kat (Flickr, 03 oktober 2010)

Afbeeldingen hond

Bange hond (Vamana, 10 december 2010)

Ontspannen hond (Vamana, 10 december 2010)

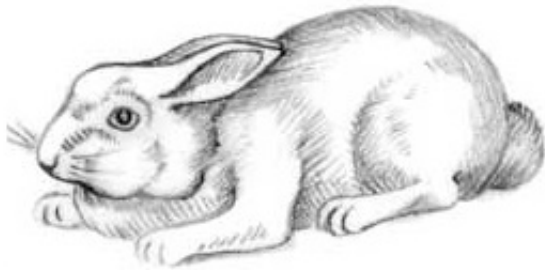

Blije hond (Vamana, 10 december 2010)

Boze hond (Vamana, 10 december 2010)

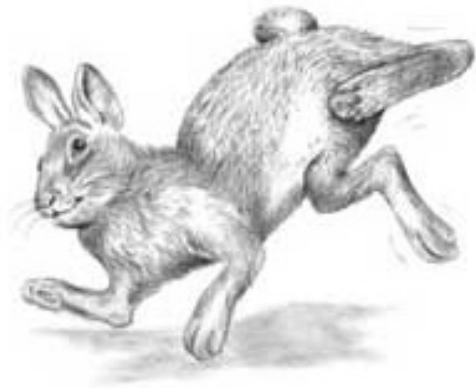
Afbeeldingen konijn

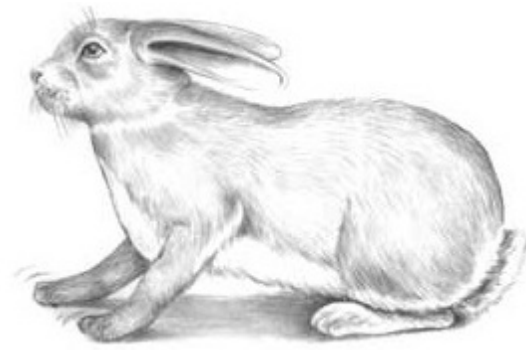
Bang konijn (Petpals, 12 december 2010)

Ontspannen konijn (Petpals, 12 december 2010)

Blij/ opgewonden konijn (Petpals, 12 december 2010)

Boos konijn (Petpals, 12 december 2010)

Afbeeldingen paard

Bang paard (Equine Epiphany, 10 december 2010)

Ontspannen paard (Digital Foto, 10 december 2010)

Blij/opgewonden paard (Paradise Arabians, 10 december 2010)

Boos paard (Squidoo, 10 december 2010)

Lichaamstaal kat

Emotie	Staart	Oren	Ogen	Geluid	Overig
Bang	Staart tussen de benen.	Oren achterwaarts gericht plat tegen de kop.	Verwijde pupillen	Blazen.	Snorharen plat tegen het gezicht. Bolle rug, haren omhoog.
Ontspannen/blij	Staart hangt rustig of omhoog met het puntje lichtjes naar voren gebogen.	Oren voorwaarts gericht en lichtjes achteruit gekanteld.	Halfgesloten ogen	Spinnen, geeuwen.	Ontspannen snorharen.
Blij/opgewonden	Staart omhoog	Oren omhoog, naar voren	Heldere, grote ogen	Spinnen, miauwen	Aanhankelijk, speels
Boos	Slaande beweging met de staart. Vervolgens dikke staart recht omhoog, haren recht overeind.	Oren rechtop en naar achteren gericht.	Wijd openstaande ogen, pupillen vernauwd tot spleetjes.	Sissen, blazen, grommen.	Bolle rug, gestrekte poten, haren overeind.

Lichaamstaal hond

Emotie	Staart	Oren	Ogen	Lippen/tanden	Geluid	Overig
Bang	Staart tussen de poten en haren op het puntje van de staart zijn opgezet.	Oren plat achterover	Ogen met grote pupillen of juist vernauwde ogen.	Lippen gesloten.	In toonhoogte rijdend en dalend grommen of zacht janken. Geeuwen uit nervositeit.	De hond kan bibberen en agressief worden.
Ontspannen	Staart hangt ontspannen en kan rustig kwispelen.	Oren ontspannen in normale houding voor de hond	Afwisselend, toevallig oogcontact	Lippen ontspannen, tong is vaak te zien.	Geeuwen.	/
Blij	Kwispelende staart	Oren naar voren gericht	Heldere ogen	Likken van het gezicht van een andere hond of mens.	Enthousiast hijgen.	/
Boos	Opgezette haren op de staart.	Oren omhoog en naar voren gericht (hoeft geen tegen van agressiviteit te zijn)	Pupillen vernauwd	Bovenlip is opgetrokken, tanden zichtbaar	Grommen en dreigend blaffen.	Hoofd rechtop naar voren. En haren op de rug recht omhoog.

Lichaamstaal konijn

Emotie	Lichaam	Oren	Ogen	Geluid	Overig
Bang	Plat op de grond.	Oren naar achteren.	Grote ogen.	Hard met de tanden knarsen. Gillen/krijsen.	Stampen met de poten.
Ontspannen	Liggen op zijkant, rug of plat op de grond.	Oren hangen opzij.	Ogen halfgesloten.	Zachtjes met de tanden knarsen.	/
Blij/opgewonden	Het konijn kan rennen en springen. Schudden van de kop. Kop en nek naar voren.	Oren staan naar voren.	Heldere, grote ogen.	/	/
Boos	Staat op 4 poten, achterpoten aangespannen.	Oren plat in de nek.	/	Grommen, brommen.	Stampen met de poten.

Lichaamstaal paard

Emotie	Staart	Oren	Hoofd	Lippen/tanden	Geluid	Overig
Bang	Staart tussen de billen geklemd.	Oren in de nek.	Ogen wijd open. Neusvleugels opgetrokken.	De lippen staan strak.	Briesen.	
Ontspannen	Staart hangt naar beneden.	Oren hangend opzij.	Het hoofd wordt laag gehouden.	Het paard knabbelt en laat vaak zijn onderlip hangen.	/	
Blij/opgewonden	Staart in een pluim omhoog.	Naar voren	Hoofd opgeheven.			
Boos	Staart zwaait heen en weer of staat strak en stijf naar achteren.	Oren plat in de nek.	Hoofd schudden	Tanden ontbloomt.		De kont toekeren.

Opdracht 2: Mag ik uw hond aaien?

Tijdens deze opdracht maken de kinderen kennis met de tien gouden regels die belangrijk zijn als zij een vreemde hond willen aaien. (LICG, 10 januari 2011)

Lees de kinderen een verhaaltje voor waar de tien gouden regels in voor komen. De kinderen krijgen het verhaaltje ook mee naar huis in hun gedragsboekje.

Mag ik uw hond aaien?

Roos loopt samen met haar moeder in het dorp. Ineens ziet Roos een hele mooie lieve hond!

Ze laat haar moeders hand los en wil op de hond af rennen om hem te aaien. Haar moeder kan haar nog maar net vastpakken. "Wat was jij van plan?" vraagt moeder aan Roos. Roos zegt: "Ik wilde die leuke hond gaan knuffelen!". "Ja maar dat kan je toch niet zomaar doen", zegt moeder. "Maar waarom dan niet?", vraagt Roos.

"Zal ik jou eens de 10 gouden regels vertellen, die altijd gelden als jij een hond wilt aaien die niet van jou is?", zegt moeder, "Luister maar eens goed".

De eerste regel mag je niet vergeten,

1. Je mag nooit zomaar een hond knuffelen.

Ten tweede vergeet je nooit

2. eerst aan papa, mama of het baasje te vragen of je de hond mag aaien.

Denk er aan, op de derde plaats, dat je

3. nooit zomaar op de hond af rent en ren ook nooit zomaar weg.

Als vierde is het belangrijk dat je

4. een hondje niet te lang aan kijkt, de hond denkt dat je ruzie zoekt!

Een vijfde regel, heel belangrijk, ga

5. Nooit op of onder een hond liggen, dit kan leiden tot gevaarlijke situaties.

Denk er aan, als zesde regel, dat je

6. Altijd een hond met rust laat als hij aan het eten is of lekker slaapt.

Daarbij heel belangrijk en tevens de zevende regel,

7. Blijf altijd uit de mand van de hond en laat de hond daar met rust.

Wanneer het dan zo ver is en je de hond mag aaien, vergeet dan niet regel nummer acht:

8. Aai een hond altijd onder zijn kin of op zijn borst en niet bovenop zijn kop.

Denk daarbij aan regel negen,

9. Ga nooit stoeien of wilde spelletjes doen met de hond.

En de laatste heel belangrijke gouden regel:

10. Vraag altijd aan papa of mama om hulp als je problemen hebt met een hond.

"Oké", zegt Roos, "Nu begrijp ik het!" Samen met haar moeder loopt Roos naar de hond toe. Netjes vraagt zij aan zijn baasje: "Meneer, zou ik uw hond mogen aaien?". "Maar natuurlijk", zegt het baasje. Vol bewondering kijkt het baasje toe hoe Roos naar de hond toe gaat en zich aan de tien gouden regels houdt.

Opdracht 3: Training, is dat leuk voor jouw dier?

Tijdens de introductie heeft één van de kinderen misschien al gezegd dat hij of zij een huisdier een kunstje of commando heeft geleerd. Hier wordt nu verder op in gegaan. Vraag waarom ze hun huisdieren een kunstje of commando willen leren. Probeer de kinderen zelf te laten vertellen waarom zij denken dat je je dier traint.

Redenen die naar voren moeten komen in deze les en waar op gestuurd moet worden:

1. Dieren worden getraind om ze te laten bewegen. Net als wij bewegen dieren ook omdat dit goed voor hen is.
2. Dieren worden getraind om ze te laten nadenken. Zo zijn dieren bezig om iets op te lossen waar ze een koekje voor krijgen. Bijvoorbeeld een aap die er zelf achter moet komen hoe hij voedsel uit een bal krijgt.
3. Het trainen van dieren speelt een belangrijke rol bij het controleren van hun gezondheid. Een dier opent bijvoorbeeld zijn bek als de trainer dat vraagt en de dierenarts kan zijn tanden controleren. Hierdoor hebben dieren minder last van stress.
4. Dieren worden ook getraind voor onderzoek. Laboratoriumdieren bijvoorbeeld worden getraind om hun hok in en uit te gaan waardoor ze minder last hebben van stress.
5. Daarnaast worden dieren ook getraind voor educatie. Denk hier bijvoorbeeld aan het trainen van dolfijnen voor een show.
6. Het is leuk voor de mens als een huisdier leuke kunstjes kan.

De kinderen mogen tijdens dit onderdeel van de les zelf hun mening vormen over de verschillende redenen voor training. Om de kinderen een idee te geven bij deze punten kunnen onderstaande plaatjes getoond worden. Elk plaatje laat een reden zien waarom je een dier zou trainen. Praat met de kinderen over deze plaatjes. Zien zij de training als iets positiefs voor het dier of zien ze het als plezier voor de mens.

1. Dieren worden getraind om ze te laten bewegen. Zo krijgen ze een fysieke uitdaging.

Figuur 1. Training: Fysieke beweging (Exarcio, 10 januari 2011)

2. Dieren worden getraind om ze te laten nadenken. Zo zijn dieren bezig om iets op te lossen waar ze een beloning voor krijgen.

Figuur 2. Training: Mentale training (Animals rescue league of Boston, 14 december 2010)

3. Het trainen van dieren speelt een belangrijke rol bij het controleren van hun gezondheid. Een dier opent bijvoorbeeld zijn bek op commando en de dierenarts kan zijn tanden controleren. Hierdoor hebben dieren minder last van stress.

Figuur 3. Training: gezondheid (Bearkeepers, 04 oktober 2010) (Olifant fotootjes, 04 oktober 2010)

4. Dieren worden ook getraind voor onderzoek. Laboratoriumdieren bijvoorbeeld worden getraind om hun hok in en uit te gaan waardoor ze minder last hebben van stress.

Figuur 4. Training: onderzoek (Beestjes, 10 januari 2011)

5. Daarnaast worden dieren ook getraind voor educatie. Denk hier bijvoorbeeld aan het trainen van dolfijnen voor een show.

Figuur 5. Training: educatie (Hogeschool Gent, 10 januari 2011)

6. Het is leuk voor de mens als een huisdier leuke kunstjes kan.

Figuur 6. Training: plezier voor de mens (Flickr, 10 januari 2011)

3. Demonstratie

De kinderen hebben geleerd hoe zij aan een dier af kunnen lezen wat deze voelt. Zij hebben ook geleerd hoe zij een hond kunnen benaderen en wat je een dier allemaal kunt leren om de relatie tussen jou en je dier te verbeteren. Deze theorie komt in praktijkvorm terug tijdens de demonstratie van de gedragstrainer met zijn/haar hond.

De gedragstrainer vertelt wat het lichaam van de hond op dat moment verteld over zijn gemoedstoestand. Vervolgens mogen één of twee kinderen de hond benaderen op de manier die zij geleerd hebben. Als laatste laat de gedragstrainer wat commando's zien die de hond geleerd heeft. Hierbij wordt verteld wat het nut daarvan is. Indien er tijd is kunnen de kinderen de hond zelf vragen iets te doen aan de hand van een commando.

Tijdens deze demonstratie kan gemeten worden of de kinderen de eerder genoemde doelen behaald hebben. Als blijkt dat de kinderen delen van de theorie niet in zich opgenomen hebben, kan hier op dit moment extra aandacht aan besteed worden.

4. Afsluiting

De groep komt nog even bij elkaar om na te gaan of er nog vragen zijn. Vraag aan enkele kinderen nog iets over de theorie om te controleren of ze het echt begrepen hebben. Daarnaast moet

geprobeerd worden om de kinderen te stimuleren om thuis nog eens over het onderwerp te praten. Zo blijft alles wat ze geleerd hebben makkelijker hangen. Geef ze bijvoorbeeld het gedragsboekje mee dat te vinden is in bijlage 3.

2. Leer je dier begrijpen

Over:

- Communicatie tussen dieren onderling en tussen dier en mens
- Normaal gedrag van dieren
- Benaderen en aanhalen van dieren
- Training van dieren

Doelgroep:

Groep 4 t/m 6

Doel:

De leerlingen weten aan het einde van de les:

- de antwoorden op de quizvragen over hoe dieren communiceren;
- dat onze huisdieren afstammen van wilde dieren en zij weten te vertellen welke stellingen over natuurlijk gedrag goed en fout zijn;
- hoe ze op een verantwoorde manier een hond kunnen benaderen;
- wat clickertraining is.

Duur van de workshop:

1. Introductie: 10 minuten
2. Aan de slag: 30-40 minuten
3. Demonstratie: 15 minuten
4. Afsluiting: 5 minuten

Benodigdheden:

- Informatiemap educatiemedewerker;
- Vellen papier voor de quiz;
- Gedragsboekjes kinderen;
- Beamer met scherm;
- Film over benaderen van honden;
- Eventueel benodigdheden voor de hondengedragstherapeut.

Werkvormen:

Groepsgesprekken, interactief

1. Introductie

- Eerst even kort aan de klas voorstellen wie wij zijn en wat wij tijdens deze workshop gaan doen.
- Begin een groepsgesprek met de leerlingen door te vragen wat voor huisdieren zij hebben en wat zij daar allemaal mee doen. Weten zij dat hun dier afstamt van een dier in het wild en wat deze wilde dieren op een dag doen en nodig hebben? Weten zij ook hoe zij aan hun dier af kunnen lezen of deze zich goed voelt? Hebben zij hun dier wel eens iets geleerd? Een commando of een kunstje?

2. Aan de slag

Opdracht 1: Hoe communiceren dieren?

Deze opdracht wordt uitgevoerd als quiz. Deze is voor de kinderen toegevoegd in het gedragsboekje. Verdeel de kinderen in groepjes van vier. Lees telkens de vraag voor en bepaal wanneer de tijd om is. Voor elke vraag krijgen de kinderen 30 seconden om te overleggen en hun antwoord op een vel papier te schrijven. Na 30 seconden moeten de stiften neergelegd worden en mag elk groepje zijn antwoord zeggen. Geef na iedere vraag meteen het goede antwoord. Voor elk goed antwoord krijgen ze een punt. Het groepje met de meeste punten wint. Houd de score bij op het bord.

Vraag 1: Noem twee kenmerken waaraan je kunt zien dat deze hond vrolijk is.

Mogelijk kenmerk 1: Kwispelende staart

Mogelijk kenmerk 2: Oren omhoog en naar voren gericht.

Mogelijk kenmerk 3: Speelse lichaamshouding

Mogelijk kenmerk 4: Enthousiast hijgen, of ontspannen mond waarbij de tong is te zien.

Vraag 2: Konijnen zijn vluchtdieren. Wat betekent dit?

De eerste reactie van een konijn als ze ergens van schrikken is: 'rennen!'. Zij zullen dan ook schrikken van alles wat lijkt op of doet als een roofdier; van boven naderende handen, het nagejaagd worden en het vastgepakt worden.

Vraag 3: Vul de volgende emoties in bij het juiste plaatje: angst, ontspannen, alert, agressief, opgewonden.

Vraag 4: Wat zegt een kat als hij blaast, een bolle rug heeft, gestrekte poten heeft, en zijn haren overeind zet?

De kat is boos of agressief. Hij waarschuwt dat je weg moet gaan.

5. Welke stelling is fout?

- a. Het paard is een vluchtdier
- b. Een hond die aan z'n lippen likt heeft honger (dit is een teken van ongerustheid)
- c. Een kat die zijn snorharen naar voren heeft gericht is geïnteresseerd en nieuwsgierig
- d. Een konijn dat met z'n neus tegen je aan duwt, trekt aandacht

6. Is dit konijn boos, bang, ontspannen of blij?

Het konijn is bang (oren naar achteren, plat op de grond, grote ogen)

Opdracht 2: Een wild dier in huis?

Leg aan de kinderen uit dat huisdieren afstammen van wilde dieren en dat het belangrijk is dat huisdieren hun natuurlijke gedrag kunnen blijven vertonen, ondanks dat ze niet meer alle vrijheid hebben. Lees, na het inleidend praatje, één voor één stellingen op die gaan over het natuurlijke gedrag van dieren. Als de kinderen denken dat de stelling goed is, moeten ze naar voren komen en als ze denken dat het fout is, moeten ze achterin de klas gaan staan. Diegenen die het goed hebben mogen doorgaan, diegenen die het fout hebben, moeten gaan zitten en kunnen het juiste antwoord opschrijven. Als iedereen gekozen heeft voor goed of fout, geef dan het juiste antwoord. Aan het einde van deze opdracht kan er nagepraat worden over de juiste antwoorden en vragen gesteld worden.

1. In het wild leven konijnen het liefst op zandgrond zodat zij een heel gangenstelsel kunnen graven waarin zij leven (Goed)
2. Een paard heeft weinig beweging nodig (Fout)
3. Kippen willen scharrelen (Goed)
4. Papegaaien houden niet van gezelschap (Fout)
5. Paarden die lang op stal staan, vervelen zich niet (Fout)
6. Katten stammen af van de wilde kat en zijn jagers (Goed)
7. Knagen aan bijvoorbeeld de kooi is natuurlijk gedrag van konijnen (Goed)
8. Een hond heeft geen leider nodig (Fout)
9. Een paard hoort niet in een stal thuis (Goed)
10. Paarden leven het liefste alleen (Fout)
11. Wilde en tamme katten bakenen hun territorium af met geurmerken (Goed)
12. Een hond stamt af van de wolf en wolven leven in het wild alleen (Fout)
13. Wilde konijnen leven in grote groepen (Goed)
14. Paarden willen vooral bezig zijn met gras eten en lopen (Goed)
15. Paarden en konijnen zijn vluchtdieren (Goed)

Opdracht 3: Mag ik die hond aaien?

Tijdens deze opdracht maken de kinderen kennis met de tien gouden regels die belangrijk zijn als zij een vreemde hond willen aaien. (LICG, 10 januari 2011).

Voer de opdracht uit door middel van een film en een groepsgesprek. Bespreek de regels, vertel waarom ze belangrijk zijn en geef ook een korte uitleg. Laat de kinderen ook een film zien over het benaderen van honden.

Film van 'Minder hondenbeten' over het benaderen van honden:

<http://www.youtube.com/watch?v=SIHIOLYsPTO>

De kinderen kunnen de tien gouden regels nog eens nalezen in hun gedragsboekje.

De tien gouden regels:

1. Nooit een hond omhelzen.

Als je een arm om een hond heen slaat, dan denkt de hond dat je de baas wilt spelen of dat je hem gevangen houdt. Dat vinden honden niet leuk.

2. Altijd een volwassene vragen of je mag aaien.

Als je een hond wilt aaien, moet je altijd eerst aan zijn baasje vragen of dat mag. Als het baasje het goed vindt, dan moet je daarna aan de hond vragen of je hem mag aaien. Dat doe je door je hand rustig naar de hond uit te steken. Als de hond het fijn vindt om geaaid te worden, dan trekt hij zich niet terug. Als de hond het fijn vindt om geaaid te worden, dan trekt hij zich niet terug. Als hij zich wel terugtrekt, dan heeft hij er geen zin in.

3. Nooit op een hond afrennen of wegrennen.

Honden vinden het niet fijn als je hard op ze afrent. Ze weten dan niet wat je wilt en dat vinden ze eng. Je kunt beter ook niet hard bij een hond weg rennen. Honden kunnen ook hard rennen en vinden het leuk om achter je aan te gaan. Als je bang bent voor honden, wil je dat vast niet. Daarom kun je beter blijven staan of rustig weglopen.

4. Nooit naar een hond staren.

In hondentaal is het heel brutaal om iemand recht in de ogen te kijken. Als een hond zo naar een andere hond kijkt, zoekt hij vaak ruzie. Als jij zo naar een hond kijkt, denkt de hond dat jij ook ruzie zoekt. Bijvoorbeeld omdat jij sterker bent of omdat je wilt laten zien dat je de baas bent. Natuurlijk zoek je geen ruzie, maar de hond begrijpt dat niet.

5. Nooit op of onder een hond liggen.

Als je met een hond speelt, moet je nooit op of onder de hond gaan liggen. Als je op een hond gaat liggen, denkt de hond dat je de baas over hem wilt spelen. Dat willen honden niet en dat zullen ze je dan laten weten. Als je onder een hond gaat liggen, dan denkt de hond dat hij de baas over jou is. Dat is natuurlijk ook niet de bedoeling, want als je dan iets doet wat hij niet wil, denkt hij dat je niet naar hem luistert. Hij kan dan bijten.

6. Altijd een hond met rust laten als hij eet of slaapt.

Een hond wil rustig kunnen eten. Hij vindt het niet leuk als je naar zijn voerbak komt. Hij denkt dan dat je misschien zijn eten wel wilt opeten. Dat wil hij natuurlijk niet, dus om je dat duidelijk te maken kan hij dan grommen of bijten. Als een hond slaapt moet je hem ook met rust laten. Als je hem wakker maakt kan hij enorm schrikken. Hij kan dan happen om zich te verdedigen.

7. Altijd uit de hondenmand blijven en de hond daar met rust laten.

De hondenmand is een plekje dat écht van de hond is. Hij voelt er zich veilig en kan er zich

terugtrekken als hij dat wil. Hij vindt het niet fijn als hij daar lekker rustig ligt en je hem wilt gaan aaien.

8. Altijd een hond onder zijn kin of op zijn borst aaien en niet bovenop zijn kop.

Deze hond vond het niet erg, maar veel honden vinden het niet zo leuk als je bezig doet. Als je een hond op zijn kop aait, dan denkt hij dat je de baas wilt zijn. Hij vindt het wel fijn om geaaid te worden, maar dan wel onder zijn kin of bij zijn hals.

9. Nooit stoei- of trekspelletjes met een hond doen.

Een hond houdt van uitdagingen en wil graag een wedstrijdje met je doen. Zo'n wedstrijdje wil hij dan wel winnen, want honden zijn sterk en fanatiek. Als een hond wint, voelt hij zich de baas over jou. En dat is natuurlijk niet zo. Daarom kun je beter geen stoei of trekspelletjes met een hond doen. Een spel met bijvoorbeeld een bal of frisbee kan natuurlijk wel.

10. Altijd een volwassene om hulp vragen als je problemen hebt met een hond.

Als een hond iets doet wat je niet wilt, dan kun je het beste een volwassene roepen en vragen om je te helpen. Een hond durft met jou namelijk wel de strijd aan te gaan – je bent ten slotte nog niet zo groot – maar met een volwassene durft hij dat niet zo goed.

Opdracht 4: Zit, lig, af

De kinderen gaan een spelletje spelen gericht op clickertraining.

Eerst wordt het spelletje gespeeld, daarna wordt de link gelegd met de theorie.

Het spelletje:

Je probeert een vrijwilliger door alleen maar het woordje 'heet' of 'koud' te gebruiken, te vertellen wat hij moet doen. Er wordt iemand uitgekozen die een opdracht moet gaan uitvoeren. Diegene is de zoeker en gaat even uit de klas. De groep spreekt af wat de zoeker moet gaan doen. Als de zoeker weer in de klas komt, moet diegene proberen uit te vinden welke opdracht hij moet uitvoeren. De groep mag niks zeggen en geen aanwijzingen geven. Er mag alleen op een rustige manier 'heet' gezegd worden als de zoeker de goede kant oploopt of de juiste bewegingen maakt of 'koud' als de zoeker helemaal verkeerd zit. Zo kan je de zoeker bijvoorbeeld, door gebruik te maken van deze twee woorden, door het lokaal heen sturen om het licht uit te doen of iets te pakken. Het is de kunst om op het juiste moment 'heet' of 'koud' te zeggen, er moet goed gekeken worden wat de zoeker doet. Als de zoeker het juiste gedrag heeft begrepen, moet je even geen 'heet' meer zeggen. Zo laat je de zoeker weten dat hij nog niet klaar is, maar de oefening verder moet afmaken.

Na dit spelletje kan de link gelegd worden met de clicker. De clicker is namelijk een handige vervanger voor het woord 'heet' en wordt gebruikt om honden te trainen.

Vertel de kinderen dat het spelletje wat zij net gedaan hebben in principe hetzelfde is zoals je een hond, paard of welk dier dan ook traint met clickertraining. Alleen wordt dan in plaats van de woorden 'heet' of 'koud' de klik van de clicker gebruikt.

In het hoofdstuk 2B.4.2.2 in het educatieplan voor basisschoolkinderen kan extra informatie over clickertraining gevonden worden.

3. Demonstratie

De kinderen hebben geleerd hoe zij aan een dier af kunnen lezen wat deze voelt. Zij hebben ook geleerd hoe zij een hond kunnen benaderen en wat je een dier allemaal kunt leren om de relatie tussen jou en je dier te verbeteren. Deze theorie komt in praktijkvorm terug tijdens de demonstratie

van de gedragstrainer met zijn/haar hond.

De gedragstrainer vertelt wat het lichaam van de hond op dat moment verteld over zijn gemoedstoestand. Vervolgens mogen één of twee kinderen de hond benaderen op de manier die zij geleerd hebben. Als laatste laat de gedragstrainer wat commando's zien die de hond geleerd heeft, het liefst met clickertraining. Hierbij wordt verteld wat het nut daarvan is. Indien er tijd is kunnen de kinderen de hond zelf vragen iets te doen aan de hand van een commando.

Tijdens deze demonstratie kan gemeten worden of de kinderen de eerder genoemde doelen behaald hebben. Als blijkt dat de kinderen delen van de theorie niet in zich opgenomen hebben, kan hier op dit moment extra aandacht aan besteed worden.

4. Afsluiting

De groep komt nog even bij elkaar om na te gaan of er nog vragen zijn. Vraag aan enkele kinderen nog iets over de theorie om te controleren of ze het echt begrepen hebben. Daarnaast moet geprobeerd worden om de kinderen te stimuleren om thuis nog eens over het onderwerp te praten. Zo blijft alles wat ze geleerd hebben makkelijker hangen. Geef ze bijvoorbeeld het gedragsboekje mee dat te vinden is in bijlage 3.

3. Hoe communiceren dieren?

Over:

- Communicatie tussen dieren onderling en tussen dier en mens
- Normaal gedrag van dieren
- Benaderen en aanhalen van dieren
- Training van dieren

Doelgroep:

Groep 7 & 8

Doel:

De leerlingen weten aan het einde van de les:

- de antwoorden op de quizvragen over hoe dieren communiceren;
- dat onze huisdieren afstammen van wilde dieren en zij weten te vertellen welke stellingen over natuurlijk gedrag goed en fout zijn;
- hoe ze op een verantwoorde manier een hond kunnen benaderen;
- wat clickertraining is.

Duur van de workshop:

1. Introductie: 10 minuten
2. Aan de slag: 30 minuten
3. Demonstratie: 15 minuten
4. Afsluiting: 5 minuten

Benodigdheden:

- Informatiemap educatiemedewerker;
- Vellen papier voor de quiz;
- Gedragsboekjes kinderen;
- Beamer en scherm;
- Film over benaderen van honden;
- Eventueel benodigdheden voor de hondengedragstherapeut.

Werkvormen:

Groepsgesprekken, interactief

1. Introductie

- Eerst even kort aan de klas voorstellen wie wij zijn en wat wij tijdens deze workshop gaan doen.
- Begin een groepsgesprek met de leerlingen door te vragen wat voor huisdieren zij hebben en wat zij daar allemaal mee doen. Weten zij dat hun dier afstamt van een dier in het wild en wat deze wilde

dieren op een dag doen en nodig hebben? Weten zij ook hoe zij aan hun dier af kunnen lezen of deze zich goed voelt? Hebben zij hun dier wel eens iets geleerd? Een commando of een kunstje?

2. Aan de slag

Opdracht 1: Hoe communiceren dieren?

Deze opdracht wordt uitgevoerd als quiz. Deze is voor de kinderen toegevoegd in het gedragsboekje. Verdeel de kinderen in groepjes van vier. Lees telkens de vraag voor en bepaal wanneer de tijd om is. Voor elke vraag krijgen de kinderen 30 seconden om te overleggen en hun antwoord op een vel papier te schrijven. Na 30 seconden moeten de stiften neergelegd worden en mag elk groepje zijn antwoord zeggen. Geef na iedere vraag meteen het goede antwoord. Voor elk goed antwoord krijgen ze een punt. Het groepje met de meeste punten wint. Houd de score bij op het bord.

Vraag 1: Schrijf bij de lijntjes de kenmerken waaraan je kan zien dat de hond ontspannen is.

Vraag 2: Wat zegt de houding van de twee honden en waar kan je dit aanzien?

Lichaamstaal honden (Stichting dierenhulp Mirbessa, 02 oktober 2010)

Het jonge witte hondje links gaat onderworpen af op het imposante rechter hondje. Het jonge witte hondje maakt zich kleiner, trekt zijn staart tussen zijn poten en brengt zijn lichaamsgewicht naar achteren. Onderdanige honden leggen de kop in de nek en richten de snuit omhoog om geen dreiging uit te stralen. Dominante honden houden de kop opgericht met de snuit naar beneden. Zo

worden de dreigende signalen van het gezicht heel duidelijk.
(Stichting dierenhulp Mirbessa, 2 oktober 2010).

Vraag 3: Wat betekent het als een konijn met zijn onderkin ergens over heen wrijft? Omcirkel het goede antwoord.

- a. Het konijn heeft jeuk
- b. Het konijn wil zijn territorium afzetten met geurklieren onder de kin
- c. Het konijn wil aandacht trekken
- d. Het konijn is moe

Met zijn onderkin ergens over heen wrijven (Chinning)

Territorium afzetten. Een konijn zijn geurklieren over dingen heen wrijven, daarmee zeggende dat een item, dier of mens van hem is.

Vraag 4: Vul de juiste emoties in bij elke afbeelding.

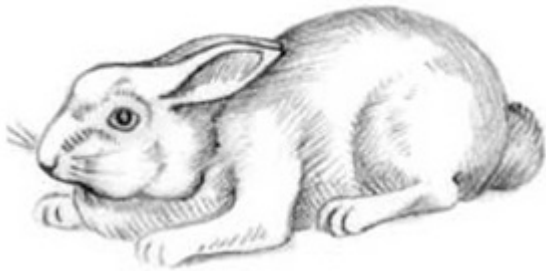
Vraag 5: Wat zegt een kat als hij zijn snorharen plat tegen zijn gezicht heeft gedrukt?

De kat is angstig of klaar om aan te vallen.

Vraag 6: Welke stelling is fout?

- a. Het paard is een vluchtdier
- b. Een hond die aan z'n lippen likt heeft honger (dit is een teken van ongerustheid)
- c. Een kat die een slaande beweging met de staart maakt, moet je met rust laten
- d. Een konijn dat met z'n neus tegen je aan duwt, trekt aandacht

Vraag 7: Is dit konijn boos, bang, ontspannen of blij?

Het konijn is bang (oren naar achteren, plat op de grond, grote ogen)

Opdracht 2: Een wild dier in huis?

Deze opdracht wordt uitgevoerd in de vorm van een actief stellingen spel. Leg kort aan de kinderen dat huisdieren afstammen van wilde dieren en dat het belangrijk is dat huisdieren hun normale/natuurlijke gedrag kunnen blijven vertonen, ondanks dat ze niet meer alle vrijheid hebben. Lees na het inleidende praatje de stellingen, die over het normale gedrag van dieren gaan, één voor één voor. Als de kinderen denken dat de stelling goed is, moeten ze naar voren komen en als ze denken dat het fout is, moeten ze achterin de klas gaan staan. Diegenen die het goed hebben mogen doorgaan, diegenen die het fout hebben, moeten gaan zitten en kunnen het juiste antwoord opschrijven. Als iedereen gekozen heeft voor goed of fout, kan het juiste antwoord gegeven worden. Praat aan het einde van de opdracht na over de juiste antwoorden en geef de kinderen de mogelijkheid om vragen te stellen.

1. Katten stammen af van de wilde kat en zijn jagers (Goed)
2. Paarden en konijnen zijn vluchtdieren (Goed)
3. Papegaaien houden niet van gezelschap (Fout)
4. Een hond heeft geen leider nodig (Fout)
5. Wilde konijnen leven in grote groepen (Goed)
6. Wilde en tamme katten bakenen hun territorium af met geurmerken (Goed)
7. Paarden die lang op stal staan, vervelen zich niet (Fout)
8. Knagen aan bijvoorbeeld de kooi is natuurlijk gedrag van konijnen (Goed)
9. Een groep wolven wordt een roedel genoemd (Goed)
10. Wilde paarden staan 70% van hun tijd stil (Fout)
11. In het wild leven konijnen het liefst op zandgrond zodat zij een heel gangenstelsel kunnen graven waarin zij leven (Goed)
12. Katers in het wild leggen grote afstanden af om poezen te vinden (Goed)
13. Een paard hoort niet in een stal thuis (Goed)
14. Huiskatten vertonen minder sociaal gedrag naar elkaar dan wilde katten (Fout)
15. Paarden leven het liefste alleen (Fout)
16. Een hond stamt af van de wolf en wolven leven in het wild alleen (Fout)
17. Paarden willen vooral bezig zijn met gras eten en lopen (Goed)

Opdracht 3: De gouden regels

Tijdens deze opdracht maken de kinderen kennis met de tien gouden regels die belangrijk zijn als zij een vreemde hond willen aaien. (LICG, 10 januari 2011).

Voer de opdracht uit door middel van een film en een groepsgesprek. Bespreek de regels, vertel

waarom ze belangrijk zijn en geef ook een korte uitleg. Laat de kinderen ook een film zien over het benaderen van honden.

Film van 'Minder hondenbeten' over het benaderen van honden:

<http://www.youtube.com/watch?v=SIHIOLYsPTO>

De kinderen kunnen de tien gouden regels nog eens nalezen in hun gedragsboekje.

De tien gouden regels:

1. Nooit een hond omhelzen.

Als je een arm om een hond heen slaat, dan denkt de hond dat je de baas wilt spelen of dat je hem gevangen houdt. Dat vinden honden niet leuk.

2. Altijd een volwassene vragen of je mag aaien.

Als je een hond wilt aaien, moet je altijd eerst aan zijn baasje vragen of dat mag. Als het baasje het goed vindt, dan moet je daarna aan de hond vragen of je hem mag aaien. Dat doe je door je hand rustig naar de hond uit te steken. Als de hond het fijn vindt om geaaid te worden, dan trekt hij zich niet terug. Als de hond het fijn vindt om geaaid te worden, dan trekt hij zich niet terug. Als hij zich wel terugtrekt, dan heeft hij er geen zin in.

3. Nooit op een hond afrennen of weggrennen.

Honden vinden het niet fijn als je hard op ze afrent. Ze weten dan niet wat je wilt en dat vinden ze eng. Je kunt beter ook niet hard bij een hond weg rennen. Honden kunnen ook hard rennen en vinden het leuk om achter je aan te gaan. Als je bang bent voor honden, wil je dat vast niet. Daarom kun je beter blijven staan of rustig wegllopen.

4. Nooit naar een hond staren.

In hondentaal is het heel brutaal om iemand recht in de ogen te kijken. Als een hond zo naar een andere hond kijkt, zoekt hij vaak ruzie. Als jij zo naar een hond kijkt, denkt de hond dat jij ook ruzie zoekt. Bijvoorbeeld omdat jij sterker bent of omdat je wilt laten zien dat je de baas bent. Natuurlijk zoek je geen ruzie, maar de hond begrijpt dat niet.

5. Nooit op of onder een hond liggen.

Als je met een hond speelt, moet je nooit op of onder de hond gaan liggen. Als je op een hond gaat liggen, denkt de hond dat je de baas over hem wilt spelen. Dat willen honden niet en dat zullen ze je dan laten weten. Als je onder een hond gaat liggen, dan denkt de hond dat hij de baas over jou is. Dat is natuurlijk ook niet de bedoeling, want als je dan iets doet wat hij niet wil, denkt hij dat je niet naar hem luistert. Hij kan dan bijten.

6. Altijd een hond met rust laten als hij eet of slaapt.

Een hond wil rustig kunnen eten. Hij vindt het niet leuk als je naar zijn voerbak komt. Hij denkt dan dat je misschien zijn eten wel wilt opeten. Dat wil hij natuurlijk niet, dus om je dat duidelijk te maken kan hij dan grommen of bijten. Als een hond slaapt moet je hem ook met rust laten. Als je hem wakker maakt kan hij enorm schrikken. Hij kan dan happen om zich te verdedigen.

7. Altijd uit de hondenmand blijven en de hond daar met rust laten.

De hondenmand is een plekje dat écht van de hond is. Hij voelt er zich veilig en kan er zich terugtrekken als hij dat wil. Hij vindt het niet fijn als hij daar lekker rustig ligt en je hem wilt gaan aaien.

8. Altijd een hond onder zijn kin of op zijn borst aaien en niet bovenop zijn kop.

Deze hond vond het niet erg, maar veel honden vinden het niet zo leuk als je bazig doet. Als je een

hond op zijn kop aait, dan denkt hij dat je de baas wilt zijn. Hij vindt het wel fijn om geaaid te worden, maar dan wel onder zijn kin of bij zijn hals.

9. Nooit stoei- of trekspelletjes met een hond doen.

Een hond houdt van uitdagingen en wil graag een wedstrijdje met je doen. Zo'n wedstrijdje wil hij dan wel winnen, want honden zijn sterk en fanatiek. Als een hond wint, voelt hij zich de baas over jou. En dat is natuurlijk niet zo. Daarom kun je beter geen stoei of trekspelletjes met een hond doen. Een spel met bijvoorbeeld een bal of frisbee kan natuurlijk wel.

10. Altijd een volwassene om hulp vragen als je problemen hebt met een hond.

Als een hond iets doet wat je niet wilt, dan kun je het beste een volwassene roepen en vragen om je te helpen. Een hond durft met jou namelijk wel de strijd aan te gaan – je bent ten slotte nog niet zo groot – maar met een volwassene durft hij dat niet zo goed.

Opdracht 4: Zit, lig, af

De kinderen gaan een spelletje spelen gericht op clickertraining. Eerst wordt het spelletje gespeeld, daarna wordt de link gelegd met de theorie.

Het spelletje:

Je probeert iemand door alleen maar het woordje 'heet' of 'koud' te gebruiken, te vertellen wat hij moet doen. Er wordt iemand uitgekozen die een opdracht moet gaan uitvoeren. Diegene is de zoeker en gaat even uit de klas. De groep spreekt af wat de zoeker moet gaan doen. Als de zoeker weer in de klas komt, moet diegene proberen uit te vinden welke opdracht hij moet uitvoeren. De groep mag niks zeggen en geen aanwijzingen geven. Er mag alleen op een rustige manier 'heet' gezegd worden als de zoeker de goede kant oploopt of de juiste bewegingen maakt of 'koud' als de zoeker helemaal verkeerd zit. Zo kan je de zoeker bijvoorbeeld, door gebruik te maken van deze twee woorden, door het lokaal heen sturen om het licht uit te doen of iets te pakken. Het is de kunst om op het juiste moment 'heet' of 'koud' te zeggen, er moet goed gekeken worden wat de zoeker doet. Als de zoeker het juiste gedrag heeft begrepen, moet je even geen 'heet' meer zeggen. Zo laat je de zoeker weten dat hij nog niet klaar is, maar de oefening verder moet afmaken.

Na dit spelletje kan de link gelegd worden met de clicker. De clicker is namelijk een handige vervanger voor het woord 'heet' en wordt gebruikt om honden te trainen.

Vertel de kinderen dat het spelletje wat zij net gedaan hebben in principe hetzelfde is zoals je een hond, paard of welk dier dan ook traint met clickertraining. Alleen wordt dan in plaats van de woorden 'heet' of 'koud' de klik van de clicker gebruikt.

In het hoofdstuk 2B.4.2.2 in het educatieplan voor basisschoolkinderen kan extra informatie over clickertraining gevonden worden.

3. Demonstratie

De kinderen hebben geleerd hoe zij aan een dier af kunnen lezen wat deze voelt. Zij hebben ook geleerd hoe zij een hond kunnen benaderen en wat je een dier allemaal kunt leren om de relatie tussen jou en je dier te verbeteren. Deze theorie komt in praktijkvorm terug tijdens de demonstratie van de gedragstrainer met zijn/haar hond.

De gedragstrainer vertelt wat het lichaam van de hond op dat moment verteld over zijn gemoedstoestand. Vervolgens mogen één of twee kinderen de hond benaderen op de manier die zij geleerd hebben. Als laatste laat de gedragstrainer wat commando's zien die de hond geleerd heeft,

het liefst met clickertraining. Hierbij wordt verteld wat het nut daarvan is. Indien er tijd is kunnen de kinderen de hond zelf vragen iets te doen aan de hand van een commando.

Tijdens deze demonstratie kan gemeten worden of de kinderen de eerder genoemde doelen behaald hebben. Als blijkt dat de kinderen delen van de theorie niet in zich opgenomen hebben, kan hier op dit moment extra aandacht aan besteed worden.

4. Afsluiting

De groep komt nog even bij elkaar om na te gaan of er nog vragen zijn. Vraag aan enkele kinderen nog iets over de theorie om te controleren of ze het echt begrepen hebben. Daarnaast moet geprobeerd worden om de kinderen te stimuleren om thuis nog eens over het onderwerp te praten. Zo blijft alles wat ze geleerd hebben makkelijker hangen. Geef ze bijvoorbeeld het gedragsboekje mee dat te vinden is in bijlage 3.

Bijlage 3 Gedragsboekje

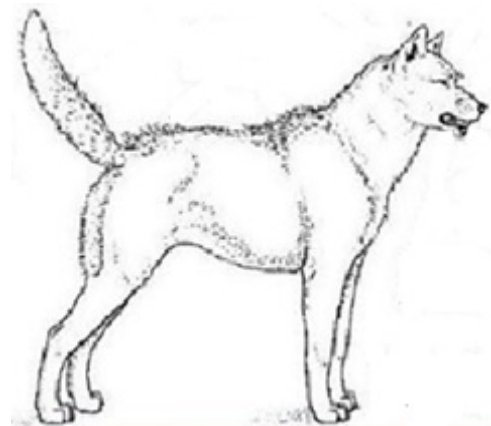
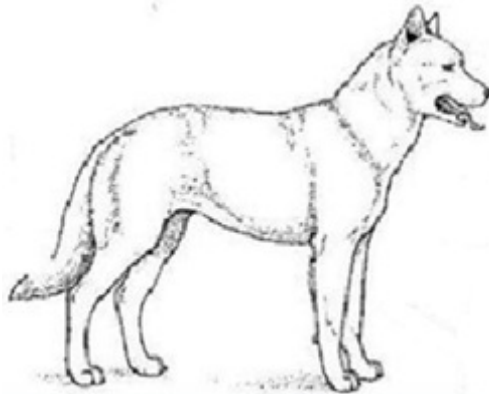
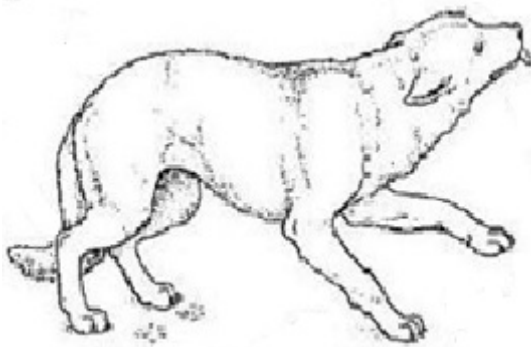
Bijlage 3 bevat het gedragsboekje. Voor elke workshop is het zogenaamde gedragsboekje samengesteld voor de kinderen. Dit boekje krijgen de kinderen mee na de les. Hierin staat de behandelde theorie weergegeven zodat de kinderen dit thuis nog eens kunnen bekijken.

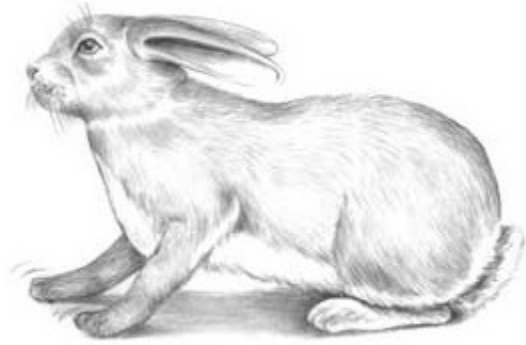
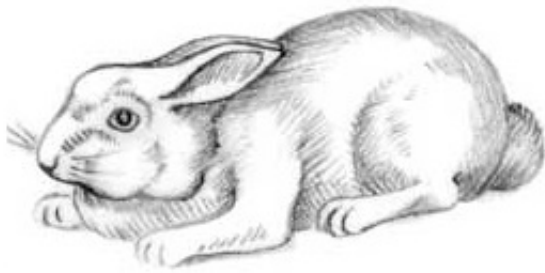
Gedragsboekje

Dit gedragsboekje is van: _____

Wat wil jouw dier duidelijk maken?

Mag ik uw hond aaien?

Roos loopt samen met haar moeder in het dorp. Ineens ziet Roos een hele mooie lieve hond! Ze laat haar moeders hand los en wil op de hond af rennen om hem te aaien. Haar moeder kan haar nog maar net vastpakken. "Wat was jij van plan?" vraagt moeder aan Roos. Roos zegt: "Ik wilde die leuke hond gaan knuffelen!" . "Ja maar dat kan je toch niet zomaar doen", zegt moeder. "Maar waarom dan niet?", vraagt Roos. "Zal ik jou eens de 10 gouden regels vertellen, die áltijd gelden als jij een hond wilt aaien die niet van jou is?", zegt moeder, "Luister maar eens goed".

De eerste regel mag je niet vergeten,

1. Je mag nooit zomaar een hond knuffelen.

Ten tweede vergeet je nooit

2. eerst aan papa, mama of het baasje te vragen of je de hond mag aaien.

Denk er aan, op de derde plaats, dat je

3. nooit zomaar op de hond af rent en ren ook nooit zomaar weg.

Als vierde is het belangrijk dat je

4. een hondje niet te lang aan kijkt, de hond denkt dat je ruzie zoekt!

Een vijfde regel, heel belangrijk, ga

5. Nooit op of onder een hond liggen, dit kan leiden tot gevaarlijke situaties.

Denk er aan, als zesde regel, dat je

6. Altijd een hond met rust laat als hij aan het eten is of lekker slaapt.

Daarbij heel belangrijk en tevens de zevende regel,

7. Blijf altijd uit de mand van de hond en laat de hond daar met rust.

Wanneer het dan zo ver is en je de hond mag aaien, vergeet dan niet regel nummer acht:

8. Aai een hond altijd onder zijn kin of op zijn borst en niet bovenop zijn kop.

Denk daarbij aan regel negen,

9. Ga nooit stoeien of wilde spelletjes doen met de hond.

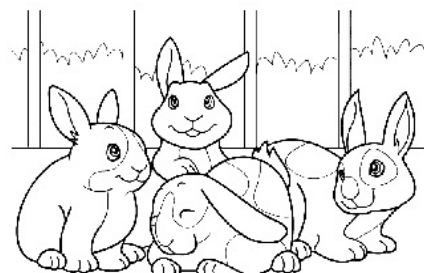
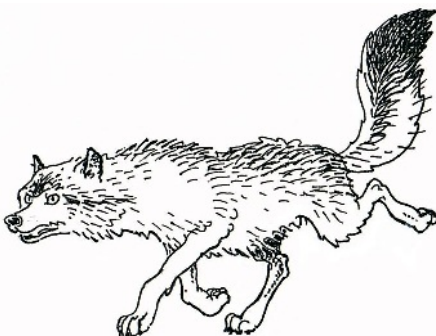
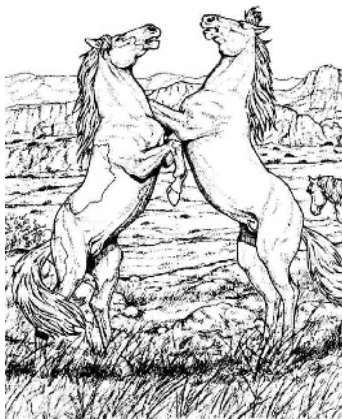
En de laatste heel belangrijke gouden regel:

10. Vraag altijd aan papa of mama om hulp als je problemen hebt met een hond.

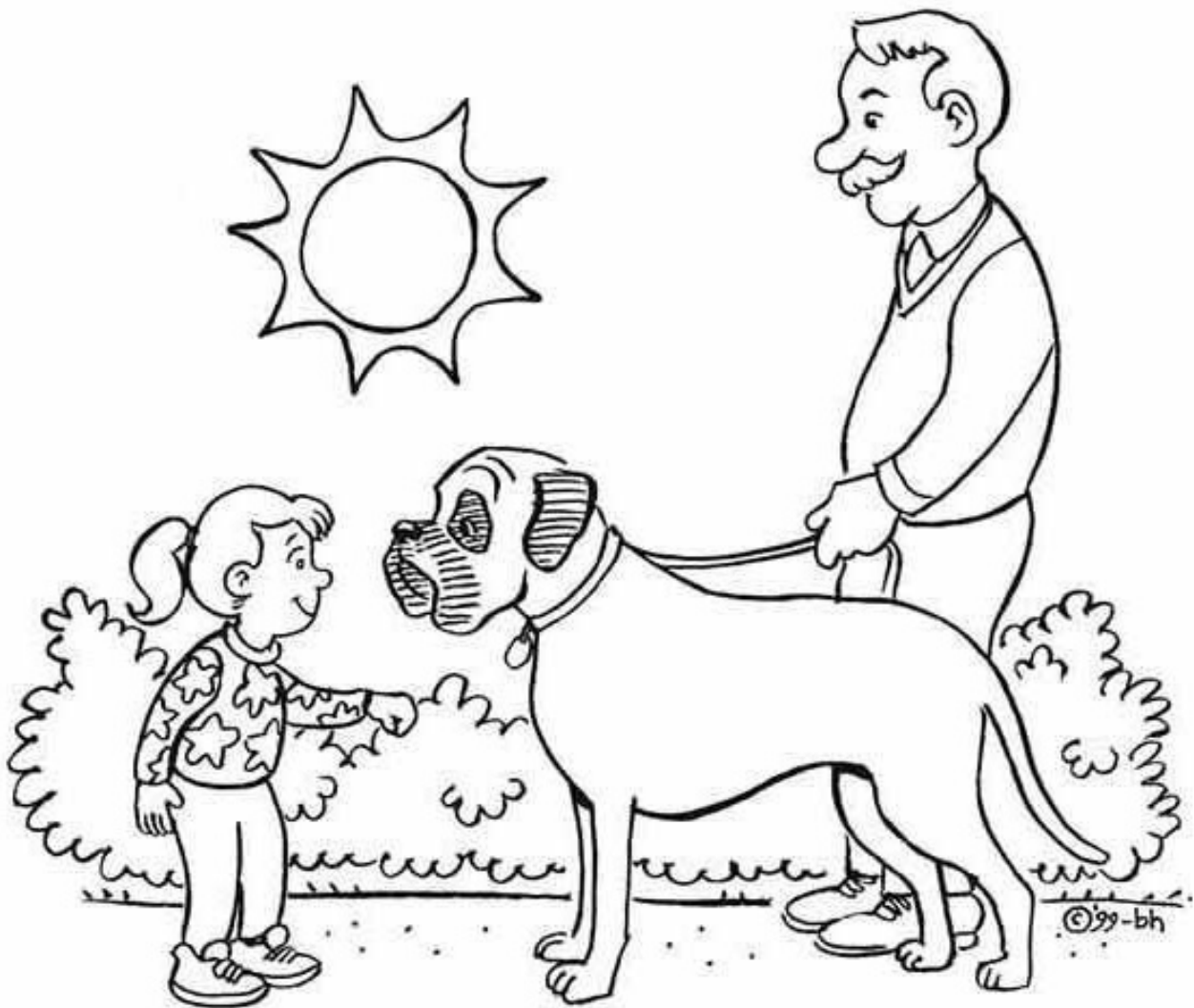
"Oké", zegt Roos, "Nu begrijp ik het!" Samen met haar moeder loopt Roos naar de hond toe. Netjes vraagt zij aan zijn baasje: "Meneer, zou ik uw hond mogen aaien?". "Maar natuurlijk", zegt het baasje. Vol bewondering kijkt het baasje toe hoe Roos naar de hond toe gaat en zich aan de tien gouden regels houdt.

Zoek de plaatjes bij elkaar

Wist je dat onze huisdieren van wilde dieren afstammen? Zoek de wilde en de tamme dieren bij elkaar door lijntjes te trekken. Je mag ook de plaatjes inkleuren.

Gedragsboekje

Dit gedragsboekje is van: _____

Opdracht 1: Quiz

Vraag 1. Noem twee kenmerken waaraan je kunt zien dat deze hond vrolijk is.

Kenmerk 1:

Kenmerk 2:

Vraag 2. Konijnen zijn vluchtdieren. Wat betekent dit?

Vraag 3. Vul de volgende emoties in bij het juiste plaatje: angst, ontspannen, alert, agressief, opgewonden.

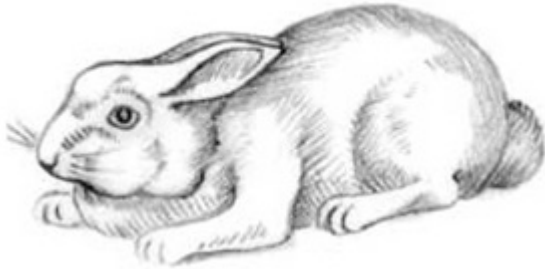

Vraag 4. Wat zegt een kat als hij blaast, een bolle rug heeft, gestrekte poten, en zijn haren overeind?

Vraag 5. Welke stelling is fout?

- a. Het paard is een vluchtdier
- b. Een hond die aan z'n lippen likt heeft honger
- c. Een kat die zijn snorharen naar voren heeft gericht is geïnteresseerd en nieuwsgierig
- d. Een konijn dat met z'n neus tegen je aan duwt, trekt aandacht

Vraag 6: Is dit konijn boos, bang, ontspannen of blij?

Opdracht 2: Een wild dier in huis?

Zijn de stellingen goed of fout?

1. In het wild leven konijnen het liefst op zandgrond zodat zij een heel gangenstelsel kunnen graven waarin zij leven
2. Een paard heeft weinig beweging nodig
3. Kippen willen scharrelen
4. Papegaaien houden niet van gezelschap
5. Paarden die lang op stal staan, vervelen zich niet
6. Katten stammen af van de wilde kat en zijn jagers
7. Knagen aan bijvoorbeeld de kooi is natuurlijk gedrag van konijnen
8. Een hond heeft geen leider nodig
9. Een paard hoort niet in een stal thuis
10. Paarden leven het liefste alleen
11. Wilde en tamme katten bakenen hun territorium af met geurmerken
12. Een hond stamt af van de wolf en wolven leven in het wild alleen
13. Wilde konijnen leven in grote groepen
14. Paarden willen vooral bezig zijn met gras eten en lopen
15. Paarden en konijnen zijn vluchtdieren

Opdracht 3: Mag ik die hond aaien?

Hoe moet je een onbekende hond benaderen en aanhalen?

1. Nooit een hond omhelzen.
2. Altijd een volwassene vragen of je mag aaien.
3. Nooit op een hond afrennen of wegrennen.
4. Nooit naar een hond staren.
5. Nooit op of onder een hond liggen.
6. Altijd een hond met rust laten als hij eet of slaapt.
7. Altijd uit de hondenmand blijven en de hond daar met rust laten.
8. Altijd een hond onder zijn kin of op zijn borst aaien en niet bovenop zijn kop.
9. Nooit stoei- of trekspelletjes met een hond doen.
10. Altijd een volwassene om hulp vragen als je problemen hebt met een hond.

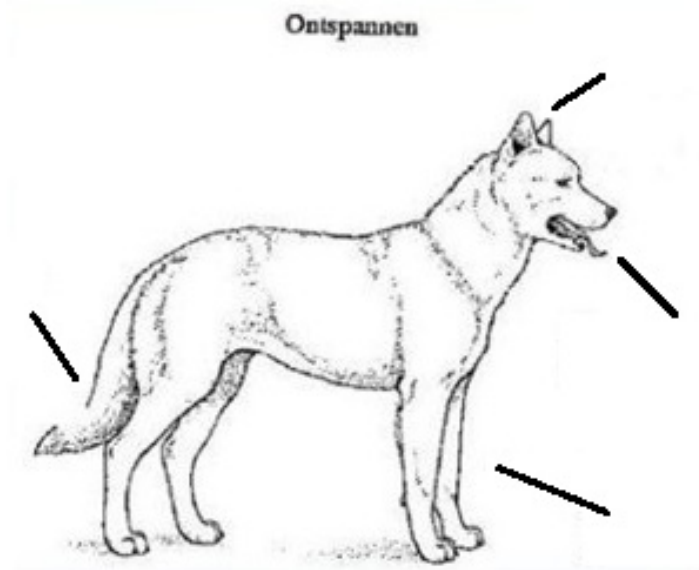
Gedragsboekje

Dit gedragsboekje is van: _____

Opdracht 1: Quiz

Vraag 1: Schrijf bij de lijntjes de kenmerken waaraan je kan zien dat de hond ontspannen is.

Vraag 2: Wat zegt de houding van de twee honden en waar kan je dit aanzien?

Vraag 3. Wat betekent het als een konijn met zijn onderkin ergens over heen wrijft?
Omcirkel het goede antwoord.

- a. Het konijn heeft jeuk
- b. Het konijn wil zijn territorium afzetten met geurklieren onder de kin

- c. Het konijn wil aandacht trekken
- d. Het konijn is moe

Vraag 4. Vul de juiste emoties in bij elke afbeelding.

Vraag 5. Wat zegt een kat als hij zijn snorharen plat tegen zijn gezicht heeft gedrukt?

Vraag 6. Welke stelling is fout?

- a. Het paard is een vluchtdier
- b. Een hond die aan z'n lippen likt heeft honger
- c. Een kat die een slaande beweging met de staart maakt, moet je met rust laten
- d. Een konijn dat met z'n neus tegen je aan duwt, trekt aandacht

Vraag 7. Is dit konijn boos, bang, ontspannen of blij?

Opdracht 2: Een wild dier in huis?

Zijn de stellingen goed of fout?

1. Katten stammen af van de wilde kat en zijn jagers
2. Paarden en konijnen zijn vluchtdieren
3. Papegaaien houden niet van gezelschap
4. Een hond heeft geen leider nodig
5. Wilde konijnen leven in grote groepen
6. Wilde en tamme katten bakenen hun territorium af met geurmerken
7. Paarden die lang op stal staan, vervelen zich niet
8. Knagen aan bijvoorbeeld de kooi is natuurlijk gedrag van konijnen
9. Een groep wolven wordt een roedel genoemd
10. Wilde paarden staan 70% van hun tijd stil
11. In het wild leven konijnen het liefst op zandgrond zodat zij een heel gangenstelsel kunnen graven waarin zij leven
12. Katers in het wild leggen grote afstanden af om poezen te vinden
13. Een paard hoort niet in een stal thuis
14. Huiskatten vertonen minder sociaal gedrag naar elkaar dan wilde katten
15. Paarden leven het liefste alleen
16. Een hond stamt af van de wolf en wolven leven in het wild alleen
17. Paarden willen vooral bezig zijn met gras eten en lopen

Opdracht 3: Mag je onbekende honden aaien?

Hoe moet je een onbekende hond benaderen en aanhalen?

1. Nooit een hond omhelzen.
2. Altijd een volwassene vragen of je mag aaien.
3. Nooit op een hond afrennen of wegrennen.
4. Nooit naar een hond staren.
5. Nooit op of onder een hond liggen.
6. Altijd een hond met rust laten als hij eet of slaapt.
7. Altijd uit de hondenmand blijven en de hond daar met rust laten.
8. Altijd een hond onder zijn kin of op zijn borst aaien en niet bovenop zijn kop.
9. Nooit stoei- of trekspelletjes met een hond doen.
10. Altijd een volwassene om hulp vragen als je problemen hebt met een hond.